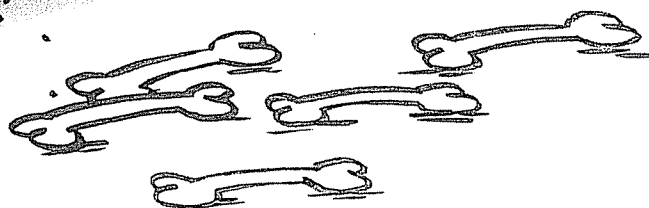
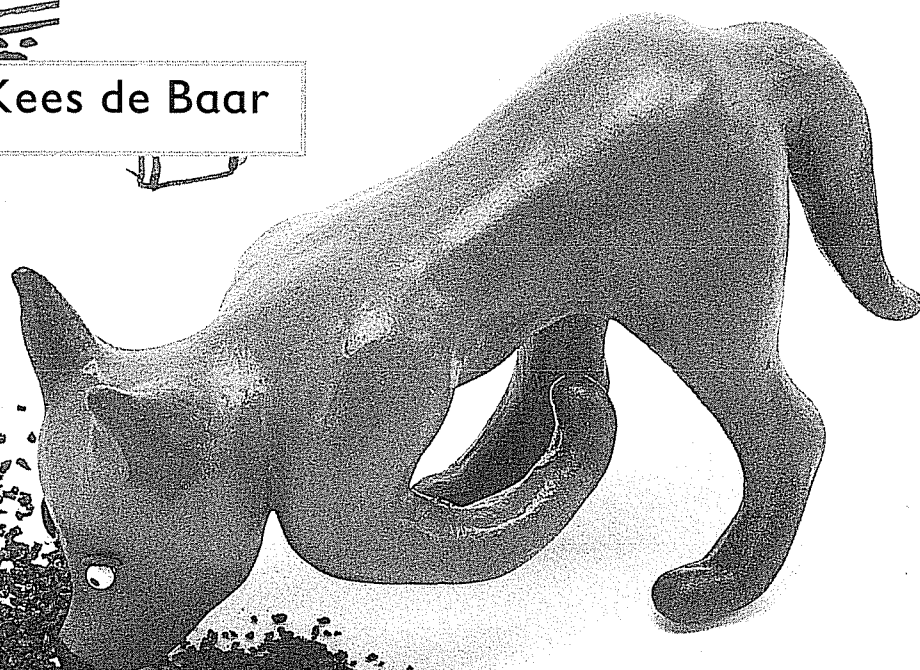

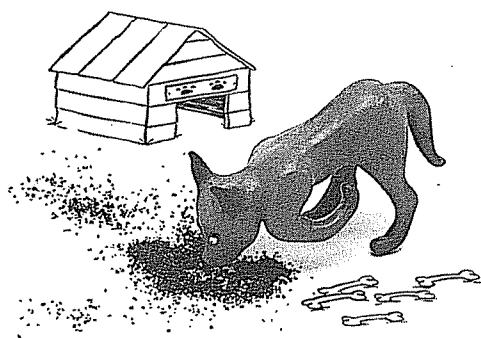
Woord bouw Nieuw

methode voor functioneel
spellingonderwijs
Deelhandleiding
blok 10

Kees de Baar

meulenhoff Educatief

Woordbouw Nieuw is ontwikkeld door het
Regionaal Pedagogisch Centrum Zeeland, Middelburg,
en uitgegeven door Meulenhoff Educatief, Amsterdam.

Auteur:	Kees de Baar, Middelburg
Redactie:	HACA-tekst, Houten
Illustraties:	Nathalie Kuypers, Arnhem Natascha van Oirschot, Breda
Ontwerp en vormgeving:	Dollekamp & van Campen, Utrecht

eerste druk

03 02 01 00 99

10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

ISBN 90 280 1806 9

© Meulenhoff Educatief bv, Amsterdam.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voorzover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j^o het Besluit van 20 juni 1974, St.b. 351, zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, St.b. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 882, 1180 AV Amstelveen). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

De complete methode Woordbouw Nieuw bestaat uit

Map Algemene inleiding en bijlagen
(hierachter kunnen de deelhandleiding
worden toegevoegd door de leerkracht)

90 280 1642 2

jaargroep 3

Bouwschrift basisblok

Bouwschrift blok 1

Bouwboek basisblok en blok 1

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) basisblok en blok 1

90 280 3555 9

90 280 3489 7

90 280 2041 1

90 280 2411 5

jaargroep 4

Bouwschrift blok 2

Bouwschrift blok 3

Bouwschrift blok 4

Bouwboek blok 2, 3 en 4

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 2, 3 en 4

90 280 3361 0

90 280 3227 4

90 280 3154 5

90 280 2132 9

90 280 1723 2

jaargroep 5

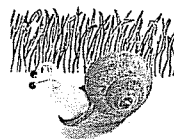
Bouwschrift blok 5

Bouwschrift blok 6

Bouwschrift blok 7

Bouwboek blok 5, 6 en 7

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 5, 6 en 7

90 280 3002 6

90 280 4022 6

90 280 5516 9

90 280 2233 3

90 280 2183 3

jaargroep 6

Bouwschrift blok 8

Bouwschrift blok 9

Bouwschrift blok 10

Bouwboek blok 8, 9 en 10

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 8, 9 en 10

90 280 4214 8

90 280 5663 7

90 280 4166 4

90 280 2364 X

90 280 1806 9

jaargroep 7

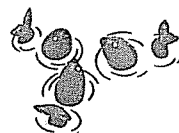
Bouwschrift blok 11

Bouwschrift blok 12

Bouwschrift blok 13

Bouwboek blok 11, 12 en 13

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 11, 12 en 13

90 280 5806 0

90 280 4361 6

90 280 5175 9

90 280 2449 2

90 280 2305 4

jaargroep 8

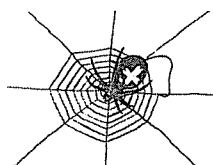
Bouwschrift blok 14

Bouwschrift blok 15

Bouwschrift blok 16

Bouwboek blok 14, 15 en 16

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 14, 15 en 16

90 280 6416 8

90 280 4220 2

90 280 5918 0

90 280 2571 5

90 280 1960 X

Leerdoelen

De leerlingen:

- beheersen alle typen samengestelde woorden die zijn opgebouwd uit enkelvoudige en tweelettergrepige woorden;
- beheersen alle typen regelmatige drielettergrepige woorden, waaronder:
 - woorden met een bijzondere klankgroep
 - woorden die eindigen op ig, lijk, isch of heid
 - woorden die eindigen op een lettergreep met d;
- verwerven woordbeeld van woorden met c = k, c = s en ch = sj.

Vaardigheden

De leerlingen:

- kunnen drielettergrepige woorden verdelen in klankgroepen en lettergrepen;
- herkennen samengestelde woorden;
- herkennen woorden waarvoor de verlengingsregel geldt;
- herkennen lettergrepen waarvoor een spellingregel geldt;
- herkennen de bijzondere klankgroepen ge en gi, isch en heid;
- herkennen voor- en achtervoegsels, waaronder ont, ig en lijk.

Instructieaspecten

De leerstof is als volgt ingedeeld:

- 1 woorden met een woordritme van onbeklemtoond - beklemtoond met de lange klinker ee;
- 2 woorden met c die wordt uitgesproken als k;
- 3 woorden met een lettergreep eindigend op een d;
- 4 bijzondere klankgroepen isch en heid;
- 5 woorden eindigend op een lange klinker;
- 6 bijzondere klankgroepen ge en gie;
- 7 woorden met c = s en ch = sj;
- 8 samengestelde woorden met en zonder meervouds-n.

Lessenoverzicht

les 1	lange klinker ee	4
les 2	lange klinker ee	4
les 3	ee en e	4
les 4	controle en toepassing	6
les 5	herhaling en toepassing	7
les 6	woorden met c (= k)	8
les 7	woorden met c (= k)	8
les 8	woorden met c (= k)	8
les 9	controle en toepassing	10
les 10	herhaling en toepassing	11
les 11	herhaling d of t	12
les 12	herhaling d of t	12
les 13	herhaling d of t	12
les 14	controle en toepassing	14
les 15	herhaling en toepassing	15
les 16	klankgroepen isch en heid	16
les 17	klankgroepen isch en heid	16
les 18	klankgroepen isch en heid	16
les 19	controle en toepassing	18
les 20	herhaling en toepassing	19
les 21	lange klinker achteraan	20
les 22	lange klinker achteraan	20
les 23	lange klinker achteraan	20
les 24	controle en toepassing	22
les 25	herhaling en toepassing	23
les 26	klankgroepen ge en gie	24
les 27	klankgroepen ge en gie	24
les 28	bijzondere klankgroepen	24
les 29	controle en toepassing	26
les 30	herhaling en toepassing	27
les 31	c = s en ch = sj	28
les 32	c = s en ch = sj	28
les 33	c = s en ch = sj	28
les 34	controle en toepassing	30
les 35	herhaling en toepassing	31
les 36	samenstellingen met n	32
les 37	lastige samenstellingen	32
les 38	lastige samenstellingen	32
les 39	controle en toepassing	34
les 40	herhaling en toepassing	35
les 41	afsluiting	36
les 42	afsluiting	36
les 43	afsluiting	37
	kopieerbladen	39

Didactische aandachtspunten

Het werken met de foutencodering in luisterfouten (L-fouten), regelfouten (R-fouten) en afspraakfouten (A-fouten) wordt in Blok 10 voortgezet. De didactische aspecten die specifiek aandacht krijgen in dit blok worden daarom ook toegelicht aan de hand van deze indeling.

Luisterwoorden

Om klankzuivere woorden en woorden met bijzondere klankgroepen te kunnen herkennen en schrijven, is het essentieel dat de leerlingen woorden in klankgroepen kunnen verdelen.

In dit blok moeten de leerlingen bij de vervolgoopdrachten na elke les (kopieerblad of Bouwboek) woorden in klankgroepen of lettergrepen verdelen. Om misverstanden te voorkomen: een lettergreep is de geschreven weergave van een klankgroep! Bij regelwoorden wijkt de lettergreep af van de klankgroep, vandaar het onderscheid (/boo/men/ → bomen, /zwembat/ → zwembad).

In Blok 10 worden nieuwe bijzondere klankgroepen aangeboden, namelijk de klankgroepen /ies/ → isch, /heit/ → heid, /ze/ → ge (horloge) en /zie/ → gie (energie). Het kenmerkende van een bijzondere klankgroep is de koppeling tussen de - gesproken - klankgroep en de vaste - geschreven - lettergroep. Bij het horen van de klankgroep moet de lettergroep vanzelfsprekend 'in beeld komen'.

Regelwoorden

De vaste koppeling tussen een gesproken woord en een geschreven woord wordt aangevuld door spellingregels. Spellingregels beschrijven vaste afwijkingen van het principe van de klank-letterkoppeling.

In de vorige leerstofblokken hebben de leerlingen daarvoor zes spellingregels leren herkennen en toepassen. Op kopieerblad 20 staat een overzicht van deze regels. Dit kopieerblad kan als regelblad gekopieerd worden voor gebruik bij stellingen en andere taallessen.

De zes spellingregels ondersteunen de leerlingen bij het schrijven van woorden. Het schrijven gebeurt namelijk allereerst op basis van woordbeeld (geautomatiseerde spelling). Wanneer dit niet lukt, moeten de spellingregels leiden tot de goede schrijfwijze.

In dit blok wordt opnieuw aandacht besteed aan het schrijven op basis van woordbeeld. Daarbij gaat het zowel om woordbeeldvorming als om de versterking van het spellingbewustzijn door spellingproblemen te leren herkennen en voorkomen.

Na Blok 10 moeten leerlingen in staat zijn regelmatig, veelvoorkomende woorden foutloos te schrijven, allereerst in dictees, maar ook bij andere taalactiviteiten, en met name bij het stellen! De kennis van de spelling van de oorspronkelijk Nederlandse woorden moet nu aanwezig zijn. In groep 7 en 8, vanaf Blok 11, worden de leerlingen geconfronteerd met allerlei lange en lastige woorden en met leenwoorden. En daarvoor moet de spellingvaardigheid bij drielettergrepijge woorden goed zijn.

De volgende spellingregels komen nogmaals aan de orde:

- de regel voor de lange klinker op het eind van een woord (woordtypen: radio, paraplu's);
- de verlengingsregel bij woorden met een lettergreep die eindigt op een d of t (woordtypen: kameraad, tegenstand);
- de doffe u die wordt geschreven als e, ig of lijk (woordtypen: allerlei, onbekend, enigszins);
- de regel voor samengestelde woorden (woordtypen: ganzenveer, zonnebloem, reddingsboot);
- de verliesregel voor lange klinkers (woordtypen: vergeten, regeren);
- de verdubbelingsregel voor korte klinkers (woordtypen: gezellig, bestellen).

Afspraakwoorden

• Woorden met c = k

Een- en tweelettergrepijge woorden met c, die wordt uitgesproken als k, worden herhaald. Daarbij leren de leerlingen nieuwe drielettergrepijge leenwoorden met dezelfde problematiek. Bij het oefenen zijn de volgende twee aspecten steeds belangrijk:

- De woordbetekenis: het gaat om leenwoorden waarvan de leerlingen de betekenis moeten kennen, wil het leren van de spelling zin hebben.
- Het inprenten van de schrijfwijze: elk woord bevat gemakkelijke en één of twee lastige lettergrepen. De leerlingen moeten leren een woord niet in zijn geheel als moeilijk te beoordelen, maar ze moeten zich richten op de lastige lettergreep. Deze lettergreep komt namelijk ook in andere woorden terug (het analogieprincipe: viaduct-product; injectie-infectie).

• Woorden met c = s en ch = sj

Het bovenstaande is ook van toepassing op deze groep van leenwoorden. De leerlingen moeten elk woord als apart woord oefenen en inprenten. Wel blijft het heel belangrijk de aandacht te richten op de lastige lettergreep, en na te gaan of er al andere woorden geoefend zijn met diezelfde lastige lettergreep. Denkt u er wel aan dat leerlingen overeenkomsten in de schrijfwijze van woorden meestal niet vanzelf herkennen. Dat maakt het analogieprincipe ook zo lastig. Het vraagt 'denken over woorden', een gevorderde vorm van objectivering. Alleen taalvaardige leerlingen doen dat uit zichzelf, de andere leerlingen zult u daarop attent moeten maken.

• Woorden met au, ei, i = ie en ch = g

Deze woordtypen komen in dit blok niet als zodanig aan de orde. Wel komt dit soort woorden incidenteel voor bij andere woordtypen. Het woord diploma kan bijvoorbeeld aan de orde komen als woord met een lange klinker of met een lange eindklinker (diploma). De lettergreep di met i = ie wordt door inprenting geoefend en vergeleken met de lettergreep di in direct. Meestal zijn het woorden die herhaald worden. Maar bij de nieuwe c-woorden komen vrij veel woorden voor met andere afspraaklettergrepen (voorbeelden: compliment, viaduct, direct).

Woordpakketten (basisstof)

les 1 lange klinker ee	les 2 lange klinker ee	les 3 ee en e
parkeren	boetseren	gezellig
kamperen	sorteren	onweten
vergeten	studeren	omgeving
studeren	proberen	aanwezig
trakteren	logeren	afwezig
bewegen	bezeren	opletten
sorteren	parkeren	optellen
vergeten	beleven	afbreken
vervelen	regeren	afspreken
verlegen	bevelen	opgeven
verdelen	kamperen	doorgeven
verdwenen	tevreden	vertrekken
gelezen	vergeven	kastelen
beleven	vervelen	bestellen
genezen	beweren	opstellen
bespreken	bewegen	vervelen
	regering	vertellen
	vergeten	afzetten
		onzeker
		afwegen

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De taalvaardige groep moet alle oefeningen zelfstandig kunnen maken.

• Begeleid oefenen

Instructie

Besprek met de instructiegroep oefening 2 en 4 van les 1 en 2, en oefening 3 en 4 van les 3. Besteed verder ook aandacht aan de illustraties.

Woordbetekenis

Besteed apart aandacht aan de volgende woorden:

- les 1 oefening 2: sorteren
oefening 4: beleven, bespreken
- les 2 oefening 2: bezeren, proberen
oefening 3: regeren, tevreden
oefening 4: beweren
- les 3 oefening 2: afwezig, afspreken, doorgeven
oefening 3: bestellen
oefening 4: afzetten, onzeker, afwegen

Materiaal

- Bouwschrift les 1 t/m 3
- Bouwboek les 1 t/m 3
- Kopieerbladen 1 en 9

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp
Module 3: thema 3 oefening 4

Lesverloop

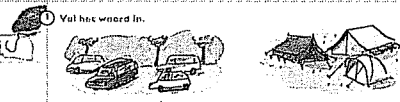
Introductie spellingaspecten

Zet op het bord: ik vergeet → wij ..., en: ik vertel → wij ... Door de persoonsvorm in het meervoud te zetten, raken we de kern van de problematiek die in deze lessenreeks aan de orde komt, namelijk de schrijfwijze met e voor lange klinker, korte klinker en toonloze klank. Het gaat hier in feite om een herhaling en dus zouden de leerlingen deze problematiek moeten kennen. We besteden er echter nogmaals drie lessen aan.

les 1

Les 1
lange klinker ee

Vul het woord in.

De auto gaat _____. Ze zijn aan het _____.

Zet de woorden in het meervoud, maar pas op!

Ik vergeet: jullie _____
Ik studeer: jullie _____
Ik trekkeer: jullie _____
Ik beweeg: jullie _____
Ik sorteer: jullie _____

Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: verdwenen, vervelen, verlegen, vergeten, verdelen.

Ik ben mijn boek _____.
We _____ ons heel erg.
Bij vreemden is hij _____.
Je moet de snoepjes eerlijk _____.
De zon is bijna _____.

Kies ba, ge of ver en schrijf het woord op.

...lezen _____ ...nezen _____
...leven _____ ...spreken _____
...delen _____ ...leggen _____

Kopieerblad 1 of Bouwboek blz. 30

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustraties: parkeren, kamperen.

Opgave 2

Meervouden vormen.

Illustratie: 'jullie bewegen'.

Opgave 3

Woorden zoeken in een zin.

Illustratie: 'de zon is bijna verdwenen'.

Opgave 4

Woorden samenstellen.

les 2

Les 2
lange klinker ee

Vul het woord in.

Een vaas _____ Kralen _____.

Vul de goede woordvorm in.

studeer Zij heeft hard _____.
probeer Wij _____ op tijd te zijn.
lokeer Ik mag bij oma _____.
bezeer Hij heeft zijn knie _____.
parkeer Je mag hier niet _____.

Zoek het woord dat bij de zin past.
Kies uit: regeren, kamperen, tevreden, beleven, bevelen.

Iets meemaken: _____.
Een land besturen: _____.
Iemand zeggen iets te doen: _____.
In een tent slapen: _____.
Vinden dat het goed gaat: _____.

Kies ba, ge of ver en schrijf het woord op.

...geven _____ ...wegen _____
...velen _____ ...geren _____
...weten _____ ...geten _____

Kopieerblad 1 of Bouwboek blz. 30

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustraties: boetseren, sorteren.

Opgave 2

Woordvormen invullen.

Illustratie: een bezeerde knie.

Opgave 3

Woorden zoeken bij een zin.

Illustratie: kamperen.

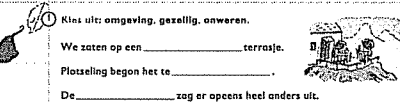
Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

les 3

Les 3
ee en e

Kies uit: omgeving, gezellig, anweten.

We zaten op een _____ terrasje.
Plotseling begon het te _____.
De _____ zag er opeens heel anders uit.

Bedenk het woord en schrijf het op.

aanwezig - afwezig afbreken - afspreken
Ik heb hem gezien. Het huis is erg oud.
Hij is _____. Ze gaan het _____.
optellen - opletten opgeven - doorgeven
Je reed bijna tegen een paal. Ik ben heel erg moe.
Je moet beter _____ maar ik wil niet _____.

Mak de woorden langer, maar pas op!

verrek _____ opstel _____
kasteel _____ verveel _____
bestel _____ vertel _____

Kies af, op of on en schrijf het woord op.

...breken _____ ...zeker _____
...letten _____ ...westig _____
...geven _____ ...tellen _____
...zetten _____ ...wegen _____

Kopieerblad 1 of Bouwboek blz. 30

Opgave 1

Woorden kiezen in een zin.

Illustratie: een gezellig terrasje.

Opgave 2

Woorden bedenken en invullen.

Opgave 3

Woorden langer maken.

Opgave 4

Woorden samenstellen.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Met kopieerblad 1 worden de woorden opnieuw geoe-fend waarbij de woorden met eren een aparte rubriek vormen. Voor les 3 moet het kopieerblad worden aan-gepast. De rubricering moet daar worden: 'lange klin-ker of korte klinker'.

• Bouwboek (activiteitengroep)

De taalvaardige leerlingen treffen twee extra woord-pakketten aan in het Bouwboek. Ze schrijven de woor-den in lettergrepen verdeeld op, en met de lettergre-pen aan elkaar. Vervolgens plaatsen ze de woorden in woordparen op basis van de woordbetekenis.

Afsluiting

Bespreek de illustraties en eventueel enkele woorden die lastig zijn vanwege hun betekenis.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit zestien zinnen met een dictee-woord. Alle woorden komen uit het basispakket. Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de leerlingen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in twee klankgroepen en schrijf het woord in twee delen op (maar deze wel aan elkaar!).

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 4

Controledictee 73

Instructie

Geef de leerlingen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft het woord in ko-lom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets bent vergeten.

- 1 Ik ben mijn tas vergeten.
- 2 De vogels zijn verdwenen.
- 3 Je mag het nog eens proberen.
- 4 We vertrekken over een uur.
- 5 Er valt hier niets te beleven.
- 6 Hij kan zoveel beweren.
- 7 Ik moet het boek nog bestellen.
- 8 Ze heeft de brief gelezen.
- 9 Je mag hier niet parkeren.
- 10 We vervelen ons niet.
- 11 De wond is bijna genezen.
- 12 We vertellen het nog niet.
- 13 Je moet beter opletten.
- 14 Hij zit afwezig te kijken.
- 15 Het is hier heel gezellig.
- 16 Je mag je even niet bewegen.

schrijf op
vergeten
verdwenen
proberen
vertrekken
beleven
beweren
bestellen
gelezen
parkeren
vervelen
genezen
vertellen
opletten
afwezig
gezellig
bewegen

Score

Voldoende: 13 of meer woorden goed.

Introductie steltaak

Op de tekening zijn twee jongens te zien die zich tegen een winkelpui aandrukken om te schuilen voor de regen. Twee meisjes onder een paraplu staan voor de jongens. De paraplu wordt schuin gehouden, waardoor deze werkt als een regengoot richting de jongens.

De tekening verbeeldt het tweede deel van de kern van het verhaal. Dit moet worden beschreven in de alinea die onder de tekening staat. Maar welke alinea gaat eraan vooraf? En welke inleiding moet daaraan weer voorafgaan, zodat de situatie voor de lezer - zonder tekening - duidelijk is? De inleiding kan geschreven worden met behulp van de W-vragen (wie, wat, waar, wanneer).

De leerlingen schrijven de twee alinea's van de kern in het schrift, plus de titel. De inleiding en het slot worden eerst op een kladblaadje uitgewerkt. Daarna volgt de gebruikelijke procedure:

- het hele verhaal nalezen en letten op zinsbouw, leestekens en woordspelling;
- verhaal in het net schrijven op een blaadje;
- een tekening maken en toevoegen aan het verhaal.

Afsluiting

Bespreek vooral de twee alinea's die samen de kern vormen. De kern is het hart van het verhaal en moet voor een lezer duidelijk zijn.

Introductie

Eigenlijk zou het dictee door iedereen voldoende gemaakt moeten zijn. Als dat zo is, kunt u volstaan met de leerlingen de fouten te laten coderen en te oefenen. Vertel in ieder geval aan uw klas welke woorden iedereen goed had en laat ze daarna de gemaakte fouten oefenen op de manier zoals die hieronder staat beschreven bij 'Zelfstandig en begeleid oefenen'.

De vorm van de schrijfo opdracht in het Bouwboek wijkt af van die van de vorige blokken. De kern van het verhaal wordt weergegeven door twee tekeningen en twee woordvelden. Deze moeten voldoende informatief zijn om de verhaalkern goed te kunnen beschrijven. Daarna volgen op de gebruikelijke wijze inleiding en slot. Bespreek de opdracht met die leerlingen die er deze les aan toekomen. Maar de meeste leerlingen zullen opdracht 1 nog moeten afmaken.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 5*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Na het coderen van de fouten en het verbeteren op het dicteeschema gaan de leerlingen deze woorden oefenen. Laat ze de woorden in lettergrepen verdeeld opschrijven en vervolgens inprenten. (Woord bekijken, woordfoto maken, woord bedekken, woord met ogen dicht in lettergrepen op blanco blaadje schrijven, woord controleren.) Daarna schrijven ze de fout geschreven woorden bij in de desbetreffende kolom achter in het Bouwschrift.

• Begeleid oefenen

Bij leerlingen met te veel dicteefouten bespreekt u deze fouten individueel. Ook zij moeten eerst de fouten coderen en verbeteren op het dicteeschema. U controleert of ze dat goed doen. Bij het oefenen schrijven ze de woorden in lettergrepen verdeeld op, gerubriceerd per spellingregel (kopieerblad 18). Ze bedenken of zoeken er zelf enkele woorden bij met dezelfde problematiek. Daarna pas schrijven ze hun lastige woorden achter in het Bouwschrift. Mogelijk hebben ze hulp nodig om de goede kolom te kunnen vinden. Maar als ze de foutencode goed hebben toegepast, mag ook dat laatste geen probleem zijn.

Afsluiting

Bespreek dit keer eens het slot van het bedachte verhaal uit het Bouwboek. Er zijn verschillende varianten mogelijk.

Woordpakketten (basisstof)

les 6 woorden met c (= k)	les 7 woorden met c (= k)	les 8 woorden met c (= k)
compliment	carnaval	computer
directeur	compleet	viaduct
alcohol	seconde	cassette
contant	broccoli	reclame
bioscoop	cadeau	conducteur
disco	dictee	contactlens
cactus	cactus	infectie
tractor	tractor	contant
actief	alcohol	alcohol
dictee	directeur	postcode
project	compliment	instructie
cassette	bioscoop	compleet
accu	cabine	voetbalclub
viaduct	injectie	discussie
reclame	consumptie	compliment
discussie	compost	injectie
club	stopcontact	
direct	seconde	
cola	viaduct	
actie	reclame	

Materiaal

- Bouwschrift les 6 t/m 8
- Bouwboek les 6 t/m 8
- Kopieerbladen 2 en 10

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp
Module 3: thema 10 oefening 2

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

Zet de woorden dictee en compost op het bord. Vraag de leerlingen of ze nog meer woorden kennen met een c die als k wordt uitgesproken. Onderstreep steeds de lettergreep waarin de c voorkomt en vertel de leerlingen dat ze die lastige lettergrepen gaan leren schrijven. Deze lettergrepen komen vaak in meerdere woorden voor (compost-computer).

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De taalvaardige groep kan de oefeningen volledig zelfstandig maken.

• Begeleid oefenen

Instructie

Ook de instructiegroep moet de oefeningen zelfstandig aankunnen.

Woordbetekenis

Besteed apart aandacht aan de volgende woorden, anders kunnen sommige oefeningen lastig zijn:

- les 6 oefening 1: compliment, contant
oefening 2: actief, project, cassette
oefening 3: accu, discussie
- les 7 oefening 1: compleet, broccoli
oefening 3: cabine, compost, consumptie, injectie
- les 8 oefening 2: contactlens
oefening 3: postcode, instructie

les 6

Les 6
woorden met c (= k)

1 Zoek het woord dat bij de zin past.
Kies uit: directeur, compliment, bioscoop, alcohol, contant.
Men zegt dat je het goed deed:
Hij is de baas van de school: _____
Je kunt er dronken van worden: _____
Je betaalt meteen met geld: _____
Je kunt er naar een film kijken: _____

2 Zoek de lettergrepen bij elkaar en schrijf de woorden op.
dis ac coc pro
trac die
tee tar ject co tus tief

3 Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: accu, reclame, cassette, viaduct, discussie.
Op deze _____ staat muziek.
De _____ van de auto is leeg.
De trein rijdt onder het _____.
Hij gaat altijd met je in _____.
Voor tabak wordt geen _____ gemaakt.

4 Zet de lettergrepen in de goede volgorde.
rect-di tie-ac
Kopieerblad 1 of Bouwboek blz. 40

Opgave 1

Woorden zoeken bij een zin.
Illustratie: bioscoop.

Opgave 2

Woorden samenstellen.

Opgave 3

Woorden zoeken in een zin.
Illustratie: viaduct.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

les 7

Les 7
woorden met c (= k)

1 Zoek het woord dat bij de zin past.
Kies uit: secnde, cadeau, carnaval, broccoli, compleet.
Een groot feest met optochten: _____
Er ontbreekt niets: _____
Een klein deel van een minuut: _____
Een soort groente: _____
Een ander woord voor geschenken: _____

2 Zoek de laatste lettergroep erbij en schrijf het woord op.
Kies uit: tus, tee, tor, plaat, teur, hol, coop, ment.
dic _____ alco _____
coc _____ direc _____
trac _____ compli _____
com _____ blo _____

3 Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: compost, infectie, cabine, consumptie, stopcontact.
De chauffeur stapt in zijn _____.
Ik kreeg een _____ in mijn been.
We krijgen een gratis _____.
Pappa strooit _____ in de tuin.
De stekker moet in het _____.

4 Zet de lettergrepen in de goede volgorde.
con-se-de cla-re-me
duct-vi-a val-car-na
Kopieerblad 2 of Bouwboek blz. 40

Opgave 1

Woorden zoeken bij een zin.
Illustratie: carnaval.

Opgave 2

Woorden samenstellen.

Opgave 3

Woorden zoeken in een zin.
Illustratie: vrachtwagen met cabine.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

les 8

Les 8
woorden met c (= k)

1 Vul het woord in.
Een _____ Een _____

2 Zoek het woord dat bij de zin past.
Kies uit: infectie, contactlens, conducteur, cassette, reclame.
Een ander woord voor geluidsbandje: _____
Je ziet het vaak op televisie: _____
Hij controleert kaartjes in de trein: _____
Je draagt het in plaats van een bril: _____
Een wand is rood en doet pijn: _____

3 Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: contant, instructie, compleet, alcohol, postcode.
Je moet hier _____ betalen.
In dit bier zit geen _____.
Bij dit adres ontbreekt de _____.
De juf geeft ons eerst _____.
Dit spel kaarten is niet _____.

4 Zet de lettergrepen in de goede volgorde.
bal-voet-club pli-com-ment
cus-sie-dis jec-tie-in
Kopieerblad 2 of Bouwboek blz. 40

Opgave 1

Woorden invullen.
Illustraties: computer, viaduct.

Opgave 2

Woorden zoeken bij een zin.
Illustratie: controleur.

Opgave 3

Woorden zoeken in een zin.
Illustratie: contant betalen.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Met kopieerblad 2 worden de woorden gerubriceerd op de positie van de c in het woord. De woorden worden in lettergrepen verdeeld opgeschreven, en met de lettergrepen aan elkaar.

• Bouwboek (activiteitengroep)

In het Bouwboek treffen de leerlingen weer twee extra woordpakketten aan. De woorden worden geëfend door ze op te schrijven in lettergrepen en met de lettergrepen aan elkaar. Daarna worden de woorden nogmaals opgeschreven, maar nu in alfabetische volgorde.

Afsluiting

Bespreek de illustraties en de woorden die een lastige betekenis hebben. Vergelijk het woord postcode met het woord foutencode. (De code die ze zelf bij de fouten aanbrengen!)

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit zestien zinnen met een dicteewoord. Alle woorden komen uit het basispakket. Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de leerlingen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in twee klankgroepen en schrijf het woord in twee delen op (maar deze wel aan elkaar!).

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 9

Controledictee 74

Instructie

Geef de leerlingen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets bent vergeten.

	schrijf op dictee
1 Dit wordt een lastig dictee.	dictee
2 Je moet hier contant betalen.	contant
3 Dit boek is niet meer compleet.	compleet
4 Het duurt maar een paar seconden.	seconden
5 De trein rijdt onder het viaduct door.	viaduct
6 De dokter geeft hem een injectie.	injectie
7 Ik kreeg een leuk compliment.	compliment
8 Na de instructie gaan we oefenen.	instructie
9 In de krant staat veel reclame.	reclame
10 De muziek staat op een cassette.	cassette
11 In dit bier zit weinig alcohol.	alcohol
12 Ik mag op de computer oefenen.	computer
13 Ze krijgt een mooi cadeau.	cadeau
14 De directeur is vandaag afwezig.	directeur
15 Het stopcontact zit naast de deur.	stopcontact
16 Je moet de postcode niet vergeten.	postcode

Score

Voldoende: 12 of meer woorden goed.

Introductie steltaak

Op de tekening is een kletsnatte jongen te zien die uit een sloot kruipt. Zijn fiets ligt half in het water. Naast de sloot staat een meisje met haar fiets aan de hand. Een kleine hond rent hard weg.

De tekening toont weer het tweede deel van de kern. Dit tweede deel kan met hulp van de tekening gemakkelijk worden beschreven. Maar eerst moet het eerste deel vaststaan. De taalvaardige activiteitengroep kan dit zelfstandig aan.

Met de instructiegroep kunt u eerst bespreken wat er aan de tekening voorafgaat. Eventueel formuleert u samen met deze leerlingen de eerste alinea. Ze kunnen daarna zelf de tweede alinea opschrijven en de titel bedenken en invullen. Daarna volgen zoals gebruikelijk op een kladblaadje de inleiding (W-vragen) en het slot. Vervolgens wordt de kladversie klaargemaakt voor de lezer, waarbij de leerlingen moeten letten op zinsbouw, leestekens en woordspelling.

Afsluiting

Besteed dit keer eens aandacht aan de bedachte titels. Zet de verschillende varianten op het bord. Waaraan moet een goede titel voldoen? Denk aan de volgende eisen:

- korte en krachtige formulering;
- titel moet nieuwsgierig maken;
- titel moet iets vertellen over de kern van het verhaal, maar niets over het slot.

Introductie

Geef aan hoe de gemaakte fouten geoefend gaan worden en waar ze genoteerd moeten worden achter in het Bouwschrift. Na het oefenen gaan alle leerlingen weer verder met stelopdracht 1 of beginnen ze aan de schrijfoopdracht in het Bouwboek. Ze kennen de werkvorm van opdracht 2. Het onderwerp is giftig afval.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 10*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Laat allereerst de fouten verbeteren op het dicteeschema nadat de fouten gecodeerd zijn als L-, A- of R-fout. Daarna oefenen de leerlingen deze fouten door de woorden in lettergrepen verdeeld op te schrijven. De lastige lettergreep wordt daarbij gekleurd. Vervolgens prenten ze de woorden in (woord bekijken, woordfoto maken, woord bedekken, opschrijven in lettergrepen en met de lettergrepen aan elkaar, controleren). Daarna volgt nog het noteren van de woorden achter in het Bouwschrift.

• Begeleid oefenen

Samen met de leerlingen die te veel dicteefouten hebben gemaakt, oefent u op dezelfde wijze als hierboven is omschreven. Bekijk wel de soort fouten die gemaakt zijn. Als er regelfouten bij zitten, moet u die individueel bespreken.

Afsluiting

Bespreek de ervaringen met de stelopdracht. Hoeveel is iedereen? Wanneer is er tijd om de opdracht af te ronden?

Woordpakketten (basisstof)

les 11 herhaling d of t

vastgelegd
verbeterd
ingepakt
geregeld
afgedrukt
pianist
arrestant
pessimist
dirigent
muzikant
uitgezet
opgeteld
geleverd
uitgesteld
afgezegd
optimist
onbekend
vervelend
ongedeerd

les 12 herhaling d of t

getekend
aangebeld
geregend
opgeruimd
afgemaakt
verstand
tegenstand
standbeeld
afstand
toestand
bladzijde
brandblusser
brandnetel
bladwijzer
aardolie
aardappel
aardbeving
zebrapad
scheidsrechter
luidspreker

les 13 herhaling d of t

aangepakt
ge oefend
opgelost
genoteerd
gewaarschuwd
ondergoed
litteken
kameraad
automaat
gereedschap
hoofdletter
hoofdpersoon
noodgeval
nooduitgang
ontploffing
ontdekking
uitstekend
ontzettend
achtergrond
achterbuurt

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De leerlingen kennen alle oefenvormen. De taalvaardige leerlingen moeten dit zelfstandig aankunnen. Wijs ze er wel op dat bij oefening 4 steeds het hele woord moet worden opgeschreven.

• Begeleid oefenen

Instructie

Bespreek met de instructiegroep oefening 1 van elke les. Ze moeten steeds het voltooid deelwoord invullen en de vorm is niet altijd vanzelfsprekend.

Woordbetekenis

Besteed specifiek aandacht aan de volgende woorden:

- les 11 oefening 2: geregeld, arrestant, pessimist
oefening 3: geleverd
oefening 4: optimist, ongedeerd
- les 12 oefening 2: verstand, toestand, tegenstand
oefening 3: brandblusser, aardolie
oefening 4: luidspreker
- les 13 oefening 1: genoteerd
oefening 2: litteken, automaat
oefening 3: noodgeval
oefening 4: uitstekend, ontzettend

Materiaal

- Bouwschrift les 11 t/m 13
- Bouwboek les 11 t/m 13
- Kopieerbladen 3 en 11

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp
Module 3: thema 4 oefening 1, 2 en 3

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

Bij deze lessenreeks wordt de regel voor d-t herhaald bij allerlei lastige drielettergrepige woorden. Als introductie is het voldoende als u de leerlingen vraagt naar deze regel, en als u ze wijst op woorden die eindigen op eld, end of erd.

les 11

Les 11
herhaling d of t

1 Vul de goede woordvorm in.

vastleggen De boot is niet goed _____.

verbeteren Ik heb alle fouten _____.

inpakken De boeken zijn _____.

regelen Zij heeft alles al _____.

afdrucken De foto is niet mooi _____.

2 Zoek het woord dat bij de zin past.
Kies uit: pessimist, dirigent, muzikant, arrestant, pianist.

Iemand die piano speelt: _____.

Iemand die gearresteerd is: _____.

Iemand die alles somber bekijkt: _____.

Iemand die een koor leidt: _____.

Iemand die muziek maakt: _____.

3 Zoek het woord en vul de goede woordvorm in.
Kies uit: optellen, leveren, uitspreken, afzeggen, uitzetten.

Ik heb de radio _____.

Die som is niet goed _____.

Hij heeft de bloemen _____.

Het feest is voorlopig _____.

Ik heb de afspraak _____.

4 Kies d of t en schrijf het woord op.

optimis _____ vervelen _____

onbeken _____ ongedeer _____

Kopieerblad 3 of Bouwboek blz. 42

Opgave 1

Woordvormen invullen.

Illustratie: niet goed vastgelegd.

Opgave 2

Woorden zoeken bij een zin.

Illustratie: arrestant.

Opgave 3

Woord zoeken en goede vorm invullen.

Illustratie: niet goed opgeteld.

Opgave 4

Woorden afmaken met d of t.

les 12

Les 12
herhaling d of t

1 Vul de goede woordvorm in.

tekenen Zij heeft op het bord _____.

aanbellen Ik heb al _____.

regenen Het heeft de hele dag _____.

opruimen Zij heeft de tafel _____.

afmaken Ik heb mijn werk _____.

2 Zoek het woord dat in de zin past.

Zij heeft een goed _____.

We kregen niet veel _____.

Op het plein staat een _____.

Die _____ is zeker honderd meter.

De _____ van het huis is slecht.

3 Maak zelf de samenstellingen.

blad brand brand
aard aard aard
blusser zijde appel netel olie wijzer

4 Kies d of t en schrijf het woord op.

aar...beving _____ schel...rechter _____

zebrap... _____ ontzetten _____

Kopieerblad 3 of Bouwboek blz. 42

Opgave 1

Woordvormen invullen.

Illustratie: 'het heeft geregend'.

Opgave 2

Woorden zoeken in een zin.

Illustratie: een standbeeld.

Opgave 3

Samenstellingen vormen.

Opgave 4

Woorden afmaken met d of t.

les 13

Les 13
herhaling d of t

1 Vul de goede woordvorm in.

aanpakken Hij heeft de doos _____.

oefenen Ze heeft niet goed _____.

oplossen De suiker is al _____.

noteren Heb je dit _____?

waarschuwen Ik heb hem _____.

2 Zoek het woord dat bij de zin past.
Kies uit: illteken, gereedschap, ondergoed, automaat, kameraad.

Kleren die je ergens onder draagt: _____.

Overblijfsel van een wand: _____.

Een ander woord voor vriend: _____.

Ding dat een mens vervangt: _____.

Hulpmiddelen om iets te maken: _____.

3 Maak zelf de samenstellingen.

hoofd hoofd nood
ont ont nood
uitgang dekking persoon plofing geval letter

4 Kies d of t en schrijf het woord op.

achterbuur _____ achtergron _____

ulsteken _____ ontzetten _____

Kopieerblad 3 of Bouwboek blz. 42

Opgave 1

Woordvormen invullen.

Illustratie: ik heb hem gewaar-schuwd.

Opgave 2

Woorden zoeken bij een zin.

Illustratie: gereedschap.

Opgave 3

Samenstellingen vormen.

Opgave 4

Woorden afmaken met d of t.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Met kopieerblad 3 worden de woorden gerubriceerd op eindlettergreep. De leerlingen schrijven de woorden in lettergrepen verdeeld op, en met de lettergrepen aan elkaar.

• Bouwboek (activiteitengroep)

De leerlingen treffen twee woordpakketten aan. Ze moeten de woorden in lettergrepen verdeeld opschrijven, en daarna met deze lettergrepen aan elkaar.

Daarna moeten ze bij elk voltooid deelwoord het bijbehorende doe-woord bedenken en opschrijven, met de verlengde vorm (d of t) erachter.

Afsluiting

Bespreek de illustraties en eventueel woorden met een betekenis die voor de hele groep lastig is. Voor de instructiegroep is het een zinnige herhaling, als de woordbetekenis bij de instructie al aan de orde is geweest.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit zestien zinnen met een dicteewoord. Alle woorden komen uit het basispakket. Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de leerlingen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in twee klankgroepen en schrijf het woord in twee delen op (maar deze wel aan elkaar!).

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 14

Controledictee 75

Instructie

Geef de leerlingen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets bent vergeten.

	schrijf op
1 Ik heb mijn fouten verbeterd.	verbeterd
2 Mijn tas staat al ingepakt.	ingepakt
3 Wij zijn hier totaal onbekend.	onbekend
4 Het heeft ontzettend geregend.	ontzettend
5 Dat heb je uitstekend gedaan.	uitstekend
6 Ik heb een litteken op mijn hand.	litteken
7 Dit woord is met een hoofdletter.	hoofdletter
8 We hebben haar gewaarschuwd.	gewaarschuwd
9 Op deze bladzijde staat niets.	bladzijde
10 Dit is handig gereedschap.	gereedschap
11 Ik heb mijn sommen afgemaakt.	afgemaakt
12 Dat is de nooduitgang.	nooduitgang
13 We hebben de afspraak afgezegd.	afgezegd
14 Ik heb een ontploffing gehoord.	ontploffing
15 Zij heeft hard geïmproviseerd.	geïmproviseerd
16 Ik heb mijn kamer opgeruimd.	opgeruimd

Score

Voldoende: 13 of meer woorden goed.

Introductie steltaak

Op de tekening is een jongen te zien die aan de goot van een huis hangt. In de goot ligt een bal. Half op de struiken ligt een kleine ladder, waarvan een poot is weggezakt in de aarde.

Deze tekening bepaalt de tweede alinea van het verhaal. De leerlingen kunnen nu de eerste alinea bedenken, en daarna de inleiding en het slot. Zet de leerlingen die dit zelfstandig aankunnen aan het werk. Bespreek met de anderen wat er in de eerste alinea moet komen te staan. Herinner iedereen nog eens aan de werkvolgorde door een leerling deze volgorde te laten verwoorden.

- 1 De eerste twee alinea's in het schrift schrijven.
- 2 De verhaaltitel bedenken en invullen.
- 3 Op een kladblaadje de inleiding bedenken en schrijven.
- 4 Op een kladblaadje het slot bedenken en schrijven.
- 5 De hele kladversie doorlezen en corrigeren op zinsbouw, leestekens en woordspelling.
- 6 Het verhaal in het net schrijven.
- 7 Het verhaal illustreren.

Afsluiting

Besteed dit keer eens aandacht aan het slot van het verhaal en laat enkele leerlingen hun slot voorlezen. Let daarbij op zinsvorm en zinsbouw.

Introductie

Bijna alle spellingregels komen voor in het dictee. De leerlingen kunnen dus hele verschillende fouten hebben gemaakt, maar deze fouten zijn waarschijnlijk regelbepaald. Bespreek dit even in verband met de foutencodering. Geef ook aan waar de fout geschreven woorden moeten worden genoteerd achter in het Bouwschrift.

De leerlingen kennen de werkvorm van de schrijfo opdracht in het Bouwboek. Het verhaal gaat over een jongen en meisje die aan het skeeleren zijn.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 15*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De meeste fouten zullen dus regelfouten zijn. Laat bij het coderen van de fouten op het dicteeschema het nummer van de spellingregel erbij zetten (zie kopieerblad 20). Daarna worden de fouten verbeterd, geoefend en achter in het Bouwschrift genoteerd. De leerlingen oefenen de woorden door ze per spellingregel in lettergrepen verdeeld op te schrijven. De lastige letter wordt met kleur aangeduid of onderstreept. Laat vervolgens de woorden inprenten (woord bekijken, woordfoto maken, woord bedekken, woord met ogen dicht op blanco blaadje in lettergrepen verdeeld opschrijven, woord controleren). De leerlingen moeten dit oefenen tot ze de woorden met de ogen dicht foutloos kunnen schrijven.

• Begeleid oefenen

Bij leerlingen met een onvoldoende dicteescore bespreekt u in een groepje of individueel hun fouten. Ze oefenen op dezelfde wijze als hierboven is omschreven, of u gebruikt kopieerblad 18 en laat de leerlingen als groepje samen oefenen.

Afsluiting

Besteed weer eens aandacht aan de gouden stelregel: 'je schrijft voor een lezer'. Hoe maak je het voor een lezer gemakkelijk en plezierig om het verhaal te lezen?

Woordpakketten (basisstof)

les 16 klankgroepen isch en heid	les 17 klankgroepen isch en heid	les 18 klankgroepen isch en heid
--	--	--

servies	snelheid	Indische
veiligheid	magnetisch	Australische
gezondheid	eeuwigheid	Belgische
hoeveelheid	kleinigheid	Russisch
elektrisch	waarheid	waarheid
logisch	eenheid	boosheid
minderheid	vrijheid	zekerheid
meerderheid	tropisch	aardigheid
mensheid	technisch	veiligheid
tragisch	kritisch	meerderheid
romantisch	elektrisch	vrijheid
fantastisch	praktisch	fantastisch
		logisch
		snelheid
		technisch
		praktisch

Materiaal

- Bouwschrift les 16 t/m 18
- Bouwboek les 16 t/m 18
- Kopieerbladen 4 en 12

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp
Module 3: thema 2 oefening 2

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

Zet de woorden snelheid en tragisch op het bord. Bespreek de klankgroepen /heit/ en /ies/ als bijzondere klankgroepen die steeds als heid en isch worden geschreven. Bespreek meteen de betekenis van beide woorden met behulp van de zin: door te grote snelheid gebeuren tragische ongelukken. Bespreek bij les 16 oefening 1 klassikaal. Bij les 18 moet u het gebruik van hoofdletters nog eens toelichten: namelijk dat aardrijkskundige namen en afleidingen ervan met een hoofdletter worden geschreven.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De taalvaardige leerlingen kunnen zelfstandig aan de slag. Ze kennen alle oefenvormen.

• Begeleid oefenen

Instructie

Na het bespreken van oefening 1 bij les 16 moet ook de instructiegroep de oefenvormen zelfstandig aankunnen, na de woordbespreking. In les 17 zult u oefening 3 mogelijk moeten toelichten. Hetzelfde geldt voor oefening 1 in les 18.

Woordbetekenis

Besteed apart aandacht aan de volgende woorden:

- les 16 oefening 1: servies
oefening 2: hoeveelheid, gezondheid, elektrisch, logisch
oefening 3: meerderheid, minderheid, romantisch
oefening 4: fantastisch
- les 17 oefening 1: magnetisch
oefening 2: eeuwigheid, eenheid
oefening 3: tropisch, technisch, kritisch
- les 18 oefening 2: zekerheid, aardigheid

les 16

Les 16
klankgroepen isch en heid

1. Let op!
De klankgroep **ies** wordt geschreven als **isch**.
Uitzondering: **servies**.
De klankgroep **he**it schrijven we altijd als **heid**.

2. Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: gezondheid, elektrisch, hoeveelheid, veiligheid, logisch.
Die buitenlamp is voor de
Met zijn is het slecht gesteld.
Op tafel ligt een boeken.
Die grasmaaier werkt
Ik vind zijn reactie heel

3. Zoek het woord dat bij de zin past.
Kies uit: mensheid, minderheid, meerderheid, romantisch, tragisch.
Het kleinste deel van de klas:
Het grootste deel van de klas:
Alle mensen bij elkaar:
Een ongeval dat slecht afloopt:
Moeiler dan de werkelijkheid:

4. Zet de lettergrepen in de goede volgorde.
der-meer-heid heid-zond-ge
tas-tisch-fan man-ra-tisch
heid-ig-vel heid-der-min
lek-e-trisch veel-heid-hoe

Kopieerblad 4 of Bouwboek blz. 44

Opgave 1

Regel onthouden.
Illustratie: servies.

Opgave 2

Woorden zoeken in een zin.
Illustratie: een hoeveelheid boeken.

Opgave 3

Woorden zoeken bij een zin.
Illustratie: een tragisch ongeval.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

les 17

Les 17
klankgroepen isch en heid

1. Vul het woord in.
Kies magnetisch of snelheid.
De spijkers springen met grote
tegen de staaf.
De staaf is

2. Zoek het woord dat bij de zin past.
Kies uit: eenheid, eeuwigheid, vrijheid, waarheid, kleinigheid.
Het duurt erg lang:
Het is maar heel weinig:
Het is echt gebeurd:
Het hoort bij elkaar:
De gevangene werd vrijgelaten:

3. Zoek het woord en vul de goede woordvorm in.
Kies uit: elektrisch, technisch, tropisch, praktisch, kritisch.
Een mango is een vrucht.
Hij tennist heel goed.
Zij stelt heel vragen.
Hij krijgt een schok.
Een pincet is een ding.

4. Zet de lettergrepen in de goede volgorde.
heid-klei-nig nisch-tech-e
lek-e-trisch ti-kri-sche
pi-tro-sche prak-sche-ti
heid-zond-ge

Kopieerblad 4 of Bouwboek blz. 44

Opgave 1

Woorden invullen.
Illustratie: een magnetische staaf.

Opgave 2

Woorden zoeken bij een zin.
Illustratie: een eenheid.

Opgave 3

Woord zoeken en goede vorm invullen.
Illustratie: een elektrische schok.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

les 18

Les 18
klankgroepen isch en heid

1. Vul de goede woordvorm in.
Indisch Dit is een olifant.
Australisch Daar zit een dier.
Belgisch Dat is een bonbon.
Russisch Daar vliegt een vliegtuig.

2. Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: boosheid, waarheid, zekerheid, aardigheid, veiligheid.
Zij vertelt niet de
Hij staterde van
Dat kan ik niet met zeggen.
Ik doe dat voor de
Je moet een helm op voor de

3. Kies het goede woord en vul in.
meerderheid - minderheid fantastisch - romantisch
Meer dan de helft: iets heel bijzonders:
de iets
waarheid - vrijheid tropisch - logisch
Niet meer gevangen: Je snapt het vanzelf:
in het is

4. Maak zelf woorden met **isch** of **heid**. Pas op!
snel waar
tech prak
.....

Kopieerblad 4 of Bouwboek blz. 44

Opgave 1

Woordvormen invullen.
Illustratie: een Australisch dier.

Opgave 2

Woorden zoeken in een zin.
Illustratie: een helm voor de veiligheid.

Opgave 3

Woorden kiezen en invullen.

Opgave 4

Woorden afmaken met **isch** of **heid**.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Met kopieerblad 4 worden de geofende woorden gerubriceerd als woorden met heid of isch. De woorden worden in lettergrepen verdeeld opgeschreven, en met de lettergrepen aan elkaar.

• Bouwboek (activiteitengroep)

Het Bouwboek bevat twee extra woordpakketten. De woorden worden in lettergrepen verdeeld opgeschreven, en met de lettergrepen aan elkaar. Als vervolgoefening moeten de leerlingen de woorden, gerubriceerd als heid- of isch-woorden, in alfabetische volgorde opschrijven.

Afsluiting

Bespreek weer de illustraties in het Bouwschrift en besteed aandacht aan enkele woorden die een lastige betekenis hebben. Alle woorden zijn afgeleide woorden, vandaar het achtervoegsel. Voor de betekenis moet u meestal terug naar het grondwoord, waar het geofende woord een afleiding van is! Bespreek dit ook.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit zestien zinnen met een dicteewoord. Alle woorden komen uit het basispakket. Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de leerlingen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in twee klankgroepen en schrijf het woord in twee delen op (maar deze wel aan elkaar!).

Materiaal

- *Bijlage 6 Dicteeschema*
- *Bouwschrift les 19*

Controledictee 76

Instructie

Geef de leerlingen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets bent vergeten.

schrijf op

1 Hij moet wel de waarheid vertellen.	waarheid
2 Zij is heel technisch.	technisch
3 Je moet niet zo kritisch reageren.	kritisch
4 De kast is heel praktisch ingericht.	praktisch
5 Een goede gezondheid is belangrijk.	gezondheid
6 Je hebt hier een fantastisch uitzicht.	fantastisch
7 Dit toestel werkt elektrisch.	elektrisch
8 Dit moet voor de veiligheid.	veiligheid
9 Ik zie twee Russische schepen.	Russische
10 Die tropische vruchten zijn lekker.	tropische
11 Daar wappert de Belgische vlag.	Belgische
12 Die staaf is magnetisch.	magnetisch
13 Ik kijk voor de zekerheid nog eens.	zekerheid
14 Dit is een Australisch dier.	Australisch
15 Ik doe voor de aardigheid mee.	aardigheid
16 De meerderheid is het ermee eens.	meerderheid

Score

Voldoende: 12 of meer woorden goed.

Introductie steltaak

Een meisje staat naast de vensterbank bij de scherven van een bloempot. Het raam staat open. Het meisje heeft een borddoek in de hand. Buiten staan een jongen en een meisje. De jongen geeft met een lachend gezicht de spons terug aan het meisje in de klas. Het bespreken van de tekening moet voldoende zijn. Iedereen kan zelfstandig aan het werk. De leerlingen kennen de werkvorm. Herinner ze eraan dat ze korte, maar volledige zinnen moeten gebruiken (dus met doe-woord en naamwoord).

Afsluiting

Bespreek nog eens de opbouw van een verhaal: inleiding, kern en slot. Besteed daarbij aandacht aan de titel. Waarover geeft een goede titel informatie? Welke titels hebben de leerlingen bedacht bij het verhaal? Bij welk deel van het verhaal sluiten die titels aan?

Introductie

De uitgangen isch en heid zullen weinig fouten hebben veroorzaakt. De gemaakte fouten zullen daarom heel divers zijn. Welke woorden zijn vaak fout geschreven? Wat is er moeilijk aan die woorden? Wijs de leerlingen erop dat ze hun fouten weer moeten coderen op het dicteeschema (een fout tegen isch of heid, een bijzondere klankgroep, valt onder de L-fouten!).

Geef aan welke leerlingen meteen met de stelopdracht kunnen beginnen. De rest gaat eerst zelfstandig of begeleid woorden oefenen.

De schrijfpdracht in het Bouwboek gaat over vandalisme, en een actie van politieagenten. De leerlingen kennen de werkvorm.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 20*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Laat de leerlingen hun fouten weer coderen en verbeteren op het dicteeschema. Daarna volgt het oefenen. Hierbij worden de woorden in lettergrepen verdeeld opgeschreven. De lastige lettergreep wordt gekleurd of onderstreept. Vervolgens prenten de leerlingen de fout geschreven woorden in op woordbeeld (woord bekijken, woordfoto maken, woord bedekken, 'in je hoofd kijken', woord opschrijven en controleren). Na het oefenen volgt het noteren van de woorden achter in het Bouwschrift overeenkomstig de foutencode.

• Begeleid oefenen

Bespreek met de leerlingen met te veel dicteefouten welke fouten ze hebben gemaakt (laat ze de foutencode erachter zetten). U kunt dit individueel of in een groepje doen.

De leerlingen oefenen individueel op dezelfde wijze als hierboven is omschreven. Daarbij houdt u de uitvoering in de gaten. Als u er zeker van bent dat ze de woorden nu kennen, laat u ze achter in het Bouwschrift noteren, overeenkomstig de foutencode.

Afsluiting

Bespreek de ervaringen met de beide stelopdrachten. Hoeveel is iedereen? Wat was er lastig? Geef ook aan wanneer de opdracht afgemaakt kan worden.

Woordpakketten (basisstof)

les 21 lange klinker achteraan	les 22 lange klinker achteraan	les 23 lange klinker achteraan
flamingo cavia radio programma nasibal automaat loempia menukaart judoka Europa kilogram pasfoto kassabon bamihap tandpasta fotograaf	piano radio studio risico paraplu agenda diploma loempia paprika bikini pagina Europa Afrika	paraplu's paprika's pagina's cavia's risico loempia's agenda's automaat pasfoto zebrapad vrachtauto kilogram Afrika India Europa Amerika

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Na de introductie kan de activiteitengroep volledig zelfstandig de opdrachten aan. Wel zult u bij les 21 de illustraties even moeten bespreken, anders geven de woorden flamingo en cavia misschien problemen.

• Begeleid oefenen

Instructie

Les 21 en 22 kunnen - afgezien van de bespreking van de woordbetekenis - zonder verdere toelichting worden gemaakt. Bij les 23 zult u oefening 1 en 2 even moeten toelichten.

Woordbetekenis

Besteed apart aandacht aan de volgende woorden:

- les 21 oefening 1: flamingo, cavia
oefening 2: judoka
- les 22 oefening 2: studio, risico, diploma, agenda
oefening 3: bikini, pagina

Materiaal

- Bouwschrift les 21 t/m 23
- Bouwboek les 21 t/m 23
- Kopieerbladen 5 en 13

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp
Module 3: thema 3 oefening 5

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

De leerlingen kennen de problematiek van de lange eindklinker. Maar de te oefenen woorden zijn veelal leenwoorden waarbij ook andere spellingaspecten een rol spelen. Introduceer dit door de leerlingen te vragen enkele woorden te noemen die eindigen op een lange klinker. Zet deze woorden op het bord. Laat het meervoud benoemen en bespreek daarvan de schrijfwijze met 's. Daarmee hebt u de twee spellingaspecten die centraal staan, voldoende aangestipt. De woordspecifieke problemen komen wel aan bod bij het oefenen van de woorden.

les 21

Les 21
lange klinker achteraan

Vul het woord in.

 Een _____

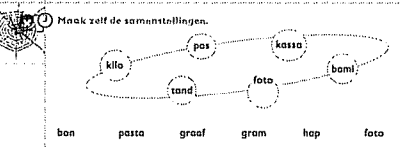
 Een _____

Kies het goede woord en vul in.

programma - radio menukaart - loempla
Op de _____ Er staat geen _____
Is een leuk _____ op de _____

nasibal - automaat Europa - judoka
Ik haal een _____ Deze _____ is
uit de _____ kamplen van _____

Maak zelf de samenstellingen.

bon pasta graaf gram hap foto

Zet de lettergrepen in de goede volgorde.

to-au-maat di-ra-a

Kopieerblad 5 of Bouwboek blz. 46

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustraties: flamingo, cavia.

Opgave 2

Woorden kiezen en invullen.

Opgave 3

Samenstellingen vormen.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

les 22

Les 22
lange klinker achteraan

Vul het woord in.

 Een _____

 Een _____

Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: diploma, studie, risico, agenda, paraplu.

Het liedje wordt opgenomen in de _____.

Hij loopt een groot _____.

Het water druipt langs de _____.

Ik schrijf het in mijn _____.

Zij heeft een _____ gehaald.

Kies het goede woord en vul in.

paprika - loempla bikini - pagina
Een _____ is een vrucht. Dit is een lege _____.

Europa - Afrika radio - piano
Ons land ligt in _____.

Hij speelt op een _____.

Zet de lettergrepen in de goede volgorde.

da-gen-a pla-di-ma
plu-ra-pa gi-pa-na

Kopieerblad 5 of Bouwboek blz. 46

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustraties: piano, radio.

Opgave 2

Woorden zoeken in een zin.

Illustratie: 'een muis die een groot risico loopt'.

Opgave 3

Woorden kiezen en invullen.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

les 23

Les 23
lange klinker achteraan

Zet in het meervoud.

één paraplu twee _____

één paprika twee _____

één pagina twee _____

één flamingo twee _____

één cavia twee _____

Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: risico, paraplu, pagina, agenda, loempla.

Dat boek telt honderd _____.

Hij neemt te veel _____.

Deze _____ zijn nog bevroren.

Als het regent, zie je veel _____.

In deze winkel verkopen ze _____.

Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: pasfoto, zebrapad, vrachtauto, automaat, kilogram.

Aan de muur hangt een _____.

Ik heb een _____ laten maken.

Over het _____ kun je oversteken.

De _____ wordt gelost.

Dit pak suiker weegt een _____.

Zet de lettergrepen in de goede volgorde.

fri-ka-A ra-pa-Eu
di-a-In ri-ka-A-me

Kopieerblad 5 of Bouwboek blz. 46

Opgave 1

Meervouden vormen.

Illustratie: twee paprika's.

Opgave 2

Woord zoeken en goede vorm invullen.

Illustratie: een fietser die te veel risico neemt.

Opgave 3

Woorden zoeken in een zin.

Illustratie: 'De vrachtauto wordt gelost'.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

De geoefende woorden worden met behulp van kopieerblad 5 gerubriceerd op eindletter. De leerlingen schrijven de woorden in lettergrepen verdeeld op, en met de lettergrepen aan elkaar.

• Bouwboek (activiteitengroep)

Het Bouwboek bevat twee extra woordpakketten. Er zitten woorden bij met een lastige betekenis. Zorg dat de leerlingen de woorden die ze niet kennen, kunnen opzoeken in een woordenboek of bespreek de woorden zelf met de activiteitengroep. Met kopieerblad 13 worden de woorden geoefend door ze in lettergrepen verdeeld op te schrijven, en met de lettergrepen aan elkaar. Als vervolgo opdracht rubriceren ze de woorden op het meervoud.

Afsluiting

Bespreek de illustraties en de woorden die een lastige betekenis hebben.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit zestien zinnen met een dicteewoord. Alle woorden komen uit het basispakket. Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de leerlingen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in twee klankgroepen en schrijf het woord in twee delen op (maar deze wel aan elkaar!).

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 24

Controledictee 77

Instructie

Geef de leerlingen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets bent vergeten.

	schrijf op
1 Deze automaat is leeg.	automaat
2 Ik heb pasfoto's laten maken.	pasfoto's
3 Je neemt te veel risico.	risico
4 Ik ben een paraplu vergeten.	paraplu
5 Deze radio doet het niet meer.	radio
6 Een bladzijde heet ook pagina.	pagina
7 Ze heeft een diploma gehaald.	diploma
8 Ik loop over het zebrapad.	zebrapad
9 Dat werelddeel heet Afrika.	Afrika
10 De tandpasta zit in een tube.	tandpasta
11 Deze loempia smaakt niet lekker.	loempia
12 Wij wonen in Europa.	Europa
13 Een flamingo is een grote vogel.	flamingo
14 Op de grond ligt een kassabon.	kassabon
15 Ik heb een agenda gekregen.	agenda
16 Zij speelt heel goed piano.	piano

Score

Voldoende: 12 of meer woorden goed.

Introductie steltaak

Op de tekening is een auto te zien die op het fietspad van een straat staat. De linkerdeur staat open. Naast de auto ligt een jongen, half onder zijn fiets. De bestuurder van de auto helpt de jongen overeind.

Deze situatie zal voor alle leerlingen vertrouwd zijn. Ze kunnen vast wel bedenken wat hieraan voorafgaat. De eerste en tweede alinea hoeven dus geen problemen op te leveren. Daarna moeten ze de verhaaltitel bedenken. Deze zegt vooral iets over de kern van het verhaal.

Bespreek wel even de inleiding. Deze moet voorafgaan aan de kern van het verhaal. Met de W-vragen moet het lukken de benodigde informatie te verzamelen. Zo nodig formuleert u de inleiding samen met de leerlingen van de instructiegroep. De taalvaardige leerlingen moeten het zelfstandig kunnen.

Afsluiting

Bespreek hoever iedereen gekomen is en besteed aandacht aan de kern van het verhaal. Laat enkele leerlingen hun alinea's voorlezen.

Introductie

De fouten in het dictee kunnen heel divers zijn, omdat alle spellingregels nodig waren. Wijs de leerlingen er weer op eerst hun fouten te coderen en daarna de fout geschreven woorden te verbeteren. Als de leerlingen hun fouten goed gecodeerd hebben, is het gemakkelijk voor ze om achter in het Bouwschrift de juiste rubriek te vinden waarin de fout geschreven woorden genoteerd moeten worden. Geef aan hoe de woorden geoefend moeten worden.

Bespreek ook de vervolgactiviteit. De meeste leerlingen zullen van hun kladversie nog een netversie moeten maken. Hoe doe je dat?

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 25*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Na het coderen en verbeteren van de fout geschreven woorden op het dicteeschema, gaan de leerlingen de woorden oefenen door inprenting. Laat ze de fout geschreven woorden in lettergrepen verdeeld opschrijven. De lastige lettergreep wordt gekleurd of onderstreept. Daarna gaan ze de woorden inprenten (woord bekijken, woordfoto maken, woord bedekken, in je hoofd kijken, woord in lettergrepen verdeeld opschrijven en met de lettergrepen aan elkaar, controleren). Vervolgens worden de woorden achter in het Bouwschrift genoteerd.

• Begeleid oefenen

Oefen samen met de leerlingen met te veel dicteefouten op de wijze zoals hierboven is omschreven. U oefent alle woorden die deze leerlingen fout hadden. Daarna schrijven ze allemaal de fout geschreven woorden achter in het Bouwschrift.

Afsluiting

Besteed dit keer eens aandacht aan de bedachte verhaaltitels. De titel geeft informatie over de kern van het verhaal. In hoeverre klopt dat met de titels die de leerlingen hebben bedacht?

Woordpakketten (basisstof)

les 26 klankgroepen ge en gie	les 27 klankgroepen ge en gie	les 28 bijzondere klankgroepen
bagage garage ravage lekkage stellage passagier energie asperges logeren horloge	horloge massage asperge etage logeren rage energie passagier ravage stellage lekkage	politie garage hoeveelheid passagiers bagage veiligheid tropisch minderheid gezondheid schaduw station logeren

Materiaal

- *Bouwschrift les 26 t/m 28*
- *Bouwboek les 26 t/m 28*
- *Kopieerbladen 6 en 14*

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp
Module 3: thema 2 oefening 2

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

Herinner de leerlingen aan de bijzondere klankgroepen die ze in dit blok al hebben geleerd: /ies/ isch en /heit/ heid. Daar komt nu klankgroep /zje/ bij die geschreven wordt als ge (bagage) of gie (energie). Bespreek daarbij klassikaal oefening 1 van les 26. De activiteitengroep kan daarna zelfstandig aan het werk. De instructiegroep zal met name nog toelichting nodig hebben bij de woordbetekenis. Anders kunnen sommige oefeningen lastig zijn.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De leerlingen kennen alle oefenvormen.

• Begeleid oefenen

Instructie

U hoeft alleen de woordbetekenis toe te lichten.

Woordbetekenis

Besteed apart aandacht aan de volgende woorden:

- les 26 oefening 2: ravage, lekkage, stellage, energie
oefening 3: asperges, logeren
- les 27 oefening 1: massage
oefening 2: etage, rage

les 26

Les 26
klankgroepen ge en gie

1. Let op!
De klankgroep **ge** schrijven we als **ge**.
Kijk maar:
Hij zet de bagage in de .

2. Zoek het woord dat bij de zin past.
Kies uit: ravage, lekkage, stelling, passagier, energie.
Een reiziger die vervoerd wordt: _____
De kracht om iets te doen: _____
Een verwoesting door de storm: _____
Water lekt door een dak: _____
Een bouwwerk met planken: _____

3. Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: asperges, logeren, bagage, horloge, garage.
Mijn _____ staat stil.
De auto staat nog in de _____
Zij komen bij ons _____
Mijn _____ bestaat uit twee koffers.
Je hebt witte en groene _____

4. Zet de lettergrepen in de goede volgorde.
la-ge-hor _____ sa-gler-pas _____
ge-ga-ba _____ la-stel-ge _____
va-ra-ge _____ ner-gie-e _____
ren-ge-la _____ ra-ge-ga _____

Kopieerblad 6 of Bouwboek blz. 48

Opgave 1

Regel om te onthouden.

Illustratie: bagage in de garage.

Opgave 2

Woorden zoeken bij een zin.

Illustratie: een stellage.

Opgave 3

Woorden zoeken in een zin.

Illustratie: asperges steken.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

les 27

Les 27
klankgroepen ge en gie

1. Vul het woord in.
 Een _____
 Een _____

2. Zoek het woord dat bij de zin past.
Kies uit: etage, rage, massage, asperge, logeren.
Een witte of groene stengel: _____
Een verdieping in een gebouw: _____
Bij iemand blijven slapen: _____
Je huld wordt stevig gewreven: _____
Iets wat heel erg in de mode is: _____

3. Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: ravage, lekkage, stelling, energie, passagiers.
Ik heb geen _____ meer om te lopen.
Een bus vervoert de _____
De ontplofing heeft een _____ veroorzaakt.
De bouwvakkers bouwen een _____
Door de _____ is het bed nat.

4. Zet de lettergrepen in de goede volgorde.
ka-ge-iek _____ sa-mas-ge _____
per-as-ge _____ ta-ge-e _____

Kopieerblad 6 of Bouwboek blz. 48

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustraties: horloge, massage.

Opgave 2

Woorden zoeken bij een zin.

Illustratie: een flat met etages.

Opgave 3

Woorden zoeken in een zin.

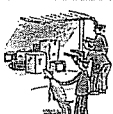
Illustratie: ravage door ontploffing.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

les 28

Les 28
bijzondere klankgroepen

1. Vul het woord in.
Kies uit: garage, politie, hoeveelheid.
De _____ breekt
een _____ open.
In de _____ ligt een _____ gestolen goederen.

2. Vul het woord in.
Kies uit: passagiers, veiligheid, bagage.
De _____ staan geduldig te wachten.
Ze moeten hun _____ afgeven.
De _____ wordt streng gecontroleerd.
Dat is voor de _____

3. Vul het woord in.
Kies uit: gezondheid, minderheid, tropisch, schaduw.
Het is _____ warm op het strand.
De meeste mensen letten op hun _____
Zij liggen in de _____ van een parasol.
Een _____ ligt in de brandende zon.

4. Vul het woord in.
Kies uit: logeren, bagage, station.
Voor het _____ lopen veel mensen.
Een meisje wacht naast haar _____
Ze gaat bij een vriendin _____

Kopieerblad 6 of Bouwboek blz. 48

Opgave 1

Woorden kiezen en invullen.

Illustratie: politie bij een opengebroken garage.

Opgave 2

Woorden kiezen en invullen.

Illustratie: passagiers bij de douane.

Opgave 3

Woorden kiezen en invullen.

Illustratie: in de schaduw.

Opgave 4

Woorden kiezen en invullen.

Illustratie: een meisje dat wacht naast haar bagage.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Met kopieerblad 6 worden de woorden gerubriceerd op age, oge of op een andere uitgang. De leerlingen schrijven de woorden in lettergrepen verdeeld op, en met de lettergrepen aan elkaar.

• Bouwboek (activiteitengroep)

Het Bouwboek bevat twee extra woordpakketten van woorden met bijzondere klankgroepen door elkaar. Met kopieerblad 14 worden de woorden geoefend door ze in lettergrepen verdeeld op te schrijven, en met de lettergrepen aan elkaar. Daarna volgt het rubriceren op bijzondere klankgroep.

Afsluiting

Bespreek de illustraties en eventueel woorden die voor alle leerlingen lastig zijn vanwege de betekenis.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit zestien zinnen met een dictee-woord. Alle woorden komen uit het basispakket. Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de leerlingen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in twee klankgroepen en schrijf het woord in twee delen op (maar deze wel aan elkaar!).

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 29

Controledictee 78

Instructie

Geef de leerlingen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets bent vergeten.

1 De auto staat in de garage.	schrijf op garage
2 Ik kan mijn horloge niet vinden.	horloge
3 De passagiers stappen in de bus.	passagiers
4 We gaan bij oma logeren.	logeren
5 De bagage wordt ingeladen.	bagage
6 Ik woon op de vierde etage.	etage
7 We eten vanavond asperges.	asperges
8 Ik heb geen energie meer.	energie
9 In de kamer is het een ravage.	ravage
10 De politie kwam te laat.	politie
11 Die hoeveelheid is te groot.	hoeveelheid
12 Dit zijn tropische vruchten.	tropische
13 De trein stopt bij het station.	station
14 Die schoenen zijn een rage.	rage
15 We hebben een lekkage in de gang.	lekkage
16 Voor het gebouw staat een stellage.	stellage

Score

Voldoende: 12 of meer woorden goed.

Introductie steltaak

Op de tekening is een ziekenhuisbed te zien waarin een meisje ligt. Een been zit in het gips, hangend aan een katrol. Rond het bed staan drie vriendinnetjes. Hiermee is het tweede gedeelte van de verhaalkern bepaald, maar het eerste gedeelte en de daarmee samenhangende inleiding kan nog alle kanten op. Laat alle leerlingen hier eens zelfstandig aan werken. De werkvorm is bekend en ook de werkvolgorde mag bekend verondersteld worden.

Afsluiting

Besteed dit keer vooral aandacht aan de inleiding. Deze hangt namelijk samen met het eerste deel van de kern. De bedachte inleidingen kunnen dus heel divers zijn. Vraag enkele leerlingen hun inleiding voor te lezen en laat de andere leerlingen eens bedenken hoe het verhaal verder zal gaan.

Introductie

De bijzondere klankgroep zal weinig problemen opleveren, omdat de leerlingen daarop voorbereid waren. Wel kunnen er regelfouten gemaakt zijn omdat nagenoeg alle spellingregels nodig waren om het dictee foutloos te kunnen maken. Vertel de leerlingen welke woorden iedereen goed had en welke woorden toch vaak fout geschreven zijn, en waarom. Geef aan hoe er geoefend gaat worden en door wie. Daarna volgen weer stelopdracht 1 of 2.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 30*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Belangrijk is weer het coderen en verbeteren van de fouten op het dicteeschema, voorafgaand aan het oefenen. De leerlingen oefenen de woorden weer door inprenting, waarbij ze deze woorden eerst in lettergrepen verdeeld opschrijven. Laat de lastige lettergreep kleuren of onderstrepen. Daarna schrijven ze de woorden uit het hoofd in lettergrepen en met de lettergrepen aan elkaar, net zolang tot dit foutloos gaat. Tot slot noteren ze de woorden achter in het Bouwschrift.

• Begeleid oefenen

De leerlingen met een onvoldoende dicteescore oefenen onder uw toezicht op de wijze zoals hierboven is omschreven. Vooral het goed coderen van de fouten is belangrijk. Ze moeten herkennen wat ze fout deden en waarom het fout is. Een fout maken, betekent volgens een verkeerd spoor denken (of helemaal niet nadenken).

Afsluiting

Besprek hoever iedereen met zijn stelopdracht gekomen is en geef aan wanneer de opdracht kan worden afgemaakt. De gouden regel blijft: 'je schrijft voor een lezer', dus moet er ook tijd zijn om een verhaal op een goede manier af te maken.

Woordpakketten (basisstof)

les 31	les 32 c = s en ch = sj	les 33
rechercheur	ketchup	succes
pincet	medicijn	concert
chirurg	recept	accent
affiche	champignon	chimpansee
cilinder	incident	champagne
brochure	machinist	broche
oceaan	chirurg	lunchen
lucifer	officier	machine
speciaal	rechercheur	chagrijnig
chocola	chauffeur	nonchalant
machines	provincies	provincie
	cirkel	lucifer
	citroenen	brochure
		officier
		recepten

Materiaal

- Bouwschrift les 31 t/m 33
- Bouwboek les 31 t/m 33
- Kopieerbladen 7 en 15

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp
Module 3: thema 10 oefening 1 en 3

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

Zet de woorden cent en chauffeur op het bord. De leerlingen kennen deze woorden al. Vertel ze dat ze in deze lessenreeks de een- en tweelettergrepige woorden gaan herhalen en dat ze daarnaast nieuwe drielettergrepige woorden leren schrijven. Bespreek bij de introductie oefening 1 van les 31. Besteed bij les 33 ook aandacht aan oefening 1, omdat daarin wat afwijkende woorden worden aangeboden.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De taalvaardige leerlingen moeten de oefeningen zelfstandig aankunnen.

• Begeleid oefenen

Instructie

De oefeningen zullen geen problemen opleveren als de woordbetekenis bekend is.

Woordbetekenis

Besteed aandacht aan de volgende woorden:

- les 31 oefening 1: rechercheur
oefening 2: chirurg, affiche, brochure
oefening 3: speciaal
- les 32 oefening 1: ketchup, recept
oefening 2: officier, machinist
- les 33 oefening 1: accent
oefening 3: chagrijnig, nonchalant

les 31

Les 31
c = s en ch = sj

1. Let op!
Soms zeggen we s en schrijven we c.
Soms zeggen we sj en schrijven we ch.
Vul het woord in.
Kies uit: pincet, loep, rechercheur.
De _____ zoekt met een _____
en een _____ de vloer af.

2. Zoek het woord dat bij de zin past.
Kies uit: affiche, chirurg, brochure, cillinder, oceaan.
Een dokter die operaties uitvoert: _____
Een ander woord voor aanplakbiljet: _____
Een ronde buis of koker: _____
Een gedrukt blaadje of dun boekje: _____
Een woord voor een heel grote zee: _____

3. Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: chaos, machines, lucifer, speculat.
In de asbak ligt een _____.
Hij komt _____ voor ons hierheen.
Ik heb een reep _____ gekocht.
In die fabriek staan veel _____.

4. Zet de lettergrepen in de goede volgorde.
fi-af-che _____ chi-ma-na _____
ce-a-aan _____ co-cha-la _____
fer-cl-la _____ ci-spe-aal _____

Kopieerblad 7 of Bouwboek blz. 50

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustratie: een rechercheur die de vloer afzoekt.

Opgave 2

Woorden zoeken bij een zin.

Illustratie: een affiche.

Opgave 3

Woorden zoeken in een zin.

Illustratie: machines in een fabriek.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

les 32

Les 32
c = s en ch = sj

1. Zoek het woord dat bij de zin past.
Kies uit: medlejn, champignon, ketchup, incident, recept.
Een koude saus van tomaten: _____
Een ander woord voor geneesmiddel: _____
Een beschrijving om iets te koken: _____
Een eetbaar soort paddestoel: _____
Een vervelende gebeurtenis: _____

2. Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: chauffeur, machinist, rechercheur, officier, chirurg.
Een _____ bestuurt een trein.
Een _____ werkt in een ziekenhuis.
Die _____ heeft een rang in het leger.
Een _____ werkt bij de politie.
Een _____ bestuurt een auto.

3. De vetgedrukte woorden staan fout.
Zoek bij elke zin het goede woord.
Nederland is verdeeld in eltroenen. _____
Ik teken een ketchup op het papier. _____
Die tube met recept is leeg. _____
Die is een cirkel voor salade. _____
Die provincies zijn nog niet rijp. _____

4. Zet de lettergrepen in de goede volgorde.
di-cljn-me _____ plj-non-cham _____
nist-ma-chi _____ ci-in-dent _____

Kopieerblad 7 of Bouwboek blz. 50

Opgave 1

Woorden zoeken bij een zin.

Illustratie: champignons.

Opgave 2

Woorden zoeken in een zin.

Illustratie: een officier in het leger.

Opgave 3

Woorden zoeken bij een zin.

Illustratie: een tube ketchup.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

les 33

Les 33
c = s en ch = sj

1. Let op!
Soms zeggen we s of k en schrijven we c.
Vul het woord in.
Kies uit: succes, accent, concert.
Die zangeres heeft veel _____.
Haar _____ wordt druk bezocht.
Ze zingt ook Nederlandse liedjes,
maar met een buitenlands _____.
Een apensoort: _____
Een witte wijn die erg bruist: _____
Een maal verslarde speld: _____
Tussen de middag ergens eten: _____
Een mechanisch apparaat: _____

2. Vul het woord in.
Kies chagrijnig of nonchalant.
Iemand die een slecht humeur heeft, noemen we _____.
Iemand die alles een beetje slordig doet, noemen we _____.
Zet de lettergrepen in de goede volgorde.
vin-pro-cle _____ grij-nig-cha _____
cep-re-ten _____ cha-lant-non _____
fi-af-cier _____ pag-cham-ne _____
chu-bro-re _____

Kopieerblad 7 of Bouwboek blz. 50

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustratie: concert van een zangeres.

Opgave 2

Woorden zoeken bij een zin.

Illustratie: een broche.

Opgave 3

Woorden invullen.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Met kopieerblad 7 worden de woorden gerubriceerd als woorden met c of ch. Afwijkende woorden vormen een aparte rubriek. Alle woorden worden in lettergrepen verdeeld opgeschreven, en met de lettergrepen aan elkaar.

• Bouwboek (activiteitengroep)

Het Bouwboek bevat twee extra woordpakketten. De woorden worden op kopieerblad 15 in lettergrepen verdeeld opgeschreven, en met de lettergrepen aan elkaar. Als vervolgoefening schrijven de leerlingen de woorden op in alfabetische volgorde.

Afsluiting

Bespreek de illustraties en de woorden die vanwege hun betekenis ook moeten worden toegelicht voor de activiteitengroep.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit zestien zinnen met een dicteewoord. Alle woorden komen uit het basispakket. Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de leerlingen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in twee klankgroepen en schrijf het woord in twee delen op (maar deze wel aan elkaar!).

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 34

Controledictee 79

Instructie

Geef de leerlingen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets bent vergeten.

	schrijf op
1 Die zangeres heeft veel succes.	succes
2 We zijn naar een concert geweest.	concert
3 Op de deur hangt een affiche.	affiche
4 Naast de asbak ligt een lucifer.	lucifer
5 Hij komt speciaal voor ons.	speciaal
6 Nederland is verdeeld in provincies.	provincies
7 Zij praat met een vreemd accent.	accent
8 De chauffeur parkeert de auto.	chauffeur
9 Een champignon is een paddestoel.	champignon
10 Dit is een recept voor pudding.	recept
11 Een oceaan is een grote zee.	oceaan
12 Die machines maken veel herrie.	machines
13 In dit flesje zit een medicijn.	medicijn
14 In het zand is een cirkel getekend.	cirkel
15 Daar ligt een reep chocola.	chocola
16 Ik pak de splinter met een pincet.	pincet

Score

Voldoende: 12 of meer woorden goed.

Introductie steltaak

Op de tekening klampt een meisje zich vast aan twee waterski's, terwijl een motorboot naar haar toe vaart. In de motorboot zit naast de bestuurder een lachende jongen.

Bespreek alleen deze tekening en laat alle leerlingen verder zelfstandig de stelopdracht uitwerken. Ze moeten dit nu aankunnen. Wijs ze er nog wel op gebruik te maken van alinea's. De zinnen moeten kort, maar compleet zijn.

Afsluiting

Besteed nu vooral tijd aan het slot van het verhaal. Wat hebben de leerlingen voor variaties bedacht? Laat enkele leerlingen hun slot voorlezen.

Introductie

De dicteewoorden zijn bijna allemaal leenwoorden die vaak meerdere spellingproblemen bevatten. Daarom zullen er heel verschillende fouten zijn gemaakt. De meeste fouten zullen als afspraakfout (A-fout) gecodeerd moeten worden.

Geef aan wie er woorden moeten gaan oefenen, en op welke wijze. Daarna kunnen alle leerlingen verdergaan met de stelopdracht uit het Bouwschrift of beginnen met de opdracht in het Bouwboek.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 35*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Na het coderen van de fouten en het verbeteren van de fout geschreven woorden op het dicteeschema, gaan de leerlingen de woorden oefenen, op de gebruikelijke wijze door inprenting. Laat de woorden in lettergrepen verdeeld opschrijven. De lastige lettergreep wordt gekleurd of onderstreept. Het inprenten gebeurt weer door een visueel zelfdictee. Wijs de leerlingen erop dat ze eerst moeten proberen het woord 'in hun hoofd te zien' (de woordfoto) en dat ze de woorden daarna pas moeten opschrijven.

• Begeleid oefenen

De leerlingen met een onvoldoende dicteescore oefenen samen met u op de wijze zoals die hierboven is omschreven. Ga wel na in hoeverre er sprake is van regelfouten. Bespreek die fouten individueel.

Afsluiting

Bespreek de ervaringen met de stelopdrachten en spreek af wanneer de opdrachten afgemaakt kunnen worden. Een half afgemaakte stelopdracht is niet zinvol. 'Je schrijft voor een lezer', dus moet de opdracht ook gelezen kunnen worden.

Woordpakketten (basisstof)

les 36 samenstel- lingen met n

bijenkorf
heideveld
eierdop
jongensboek
dierentuin
paardenstal
boekenkast
hondenhok
woordenboek
dierenarts
paardenstaart
boekenplank
hondenras
woordenlijst
kippenhok
kippensoep
kattenkwaad
kattenvoer
rozengeur
rozenstruik
pannenkoek
pannenspons
poppenkast
poppenwieg
paddestoel
zonnebloem

les 37 lastige samenstel- lingen

spinnenweb
brievenbus
koekenpan
prullenbak
ziekenhuis
bijenkorf
lippenstift
duivenhok
reddingsboot
jarenlang
allerlei
verkeerslicht
enigszins
poezenmandje
hondenhok
leeuwentemmer
muizenval

les 38 lastige samenstel- lingen

poppenkast
paardenstaart
ezelsoor
zonnebril
verrekijker
maneschijn
reddingsvest
binnenband
klerenkast
rekenboek
eigendom
zeventien
brievenbus
duivenhok
zonneschermb
dierentuin

Materiaal

- *Bouwschrift les 36 t/m 38*
- *Bouwboek les 36 t/m 38*
- *Kopieerbladen 8 en 16*

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp
Module 3: thema 4 oefening 3 (samenstellingen met d)

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

Bespreek het te oefenen spellingaspect met behulp van oefening 1 van les 36. Daar wordt de oude regel gepresenteerd, aangevuld met het gevolg van de spellingwijziging. We proberen het voor basisschoolleerlingen zo simpel mogelijk te houden, door uit te gaan van de verplichte n. Daarnaast moeten de uitzonderingen woordspecifiek worden aangeleerd.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Alle oefeningen kunnen zelfstandig worden gemaakt.

• Begeleid oefenen

Instructie

Bespreek oefening 2 en 3 van les 36. De instructiegroep moet les 37 en 38 zelfstandig aankunnen.

Woordbetekenis

Besteed apart aandacht aan de volgende woorden:

- les 36 oefening 3: kattenkwaad
- les 37 oefening 3: allerlei, enigszins
- les 38 oefening 2: ezelsoor

les 36

Les 36
samenstellingen met N

1 Om te onthouden.
Regel 4: Samengestelde woorden schrijven we aan elkaar. Woorden met een meervoud op n, houden die n ook in een samenstelling.

Dus: bijenkorf → bij - bijen
Maar: heldeveld → geen meervoud van helde
En: elerdepot → el - eleren
En: jongensboek → jongen - jongens

2 Maak steeds twee samenstellingen.

dier: tuin - arts _____
paard: staart - stal _____
boek: kast - plank _____
hand: hak - ras _____
woord: boek - lijst _____

3 Nog meer samenstellingen, maar let op de linkers!
kip: hak - soep _____
kat: voer - kwaad _____
raas: geur - struik _____
pan: koek - spons _____
pop: kast - wieg _____

4 Hier zijn twee uitzonderingen: zonnebloem en paddestoel. Vul maar in.
Onder de _____ groeit een _____

Kopieerblad 8 of Bouwboek blz. 52

Opgave 1

Spellingregel 4, om te onthouden.
Illustratie: bijenkorf.

Opgave 2

Samenstellingen vormen.

Opgave 3

Samenstellingen vormen.

Opgave 4

Samenstellingen invullen.

les 37

Les 37
lastige samenstellingen

1 Vul het woord in.
Een _____ Een _____

2 Maak zelf de samenstellingen.

koek _____ pruil _____ zlek _____
blij _____ dulf _____ lip _____
huis _____ karf _____ stift _____ bak _____ hak _____ pan _____

3 Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: allerlei, jarenlang, enigszins, reddingsboot, verkeerslicht.
De surfer wordt gered door de _____.
We gaan daar al _____ naar toe.
Aan de muur hangen _____ foto's.
Het _____ springt al op groen.
We moeten ons _____ haasten.

4 Bedenk zelf een samenstelling met: poes, hond, leeuw, muis.

Kopieerblad 8 of Bouwboek blz. 52

Opgave 1

Woorden invullen.
Illustraties: spinnenweb, brievenbus.

Opgave 2

Samenstellingen vormen.

Opgave 3

Samenstellingen zoeken in een zin.
Illustratie: een reddingsboot.

Opgave 4

Samenstellingen bedenken.

les 38

Les 38
lastige samenstellingen

1 Vul het woord in.
Een _____ Een _____

2 Dit zijn uitzonderingen! Zoek het woord dat bij de zin past.
Kies uit: verrekijker, ezelsaar, maneschijn, zonnebril, reddingsvest.
Een omgevouwen hoek van een blad heet: _____.
Een bril met donkere glazen heet een: _____.
In de verte kijken kan met een: _____.
Het licht dat de maan geeft, heet: _____.
Een vest waarop je blijft drijven, heet: _____.

3 Bij deze woorden verandert niets. Schrijf ze maar op.
binnen-band _____
kieren-kast _____
reken-boek _____
elgen-dam _____
zeven-tien _____

4 Bedenk zelf een samenstelling met: brief, dulf, zon, diel, kind, kat.

Kopieerblad 8 of Bouwboek blz. 52

Opgave 1

Woorden invullen.
Illustraties: poppenkast, paardenstaart.

Opgave 2

Samenstellingen zoeken in een zin.

Opgave 3

Samenstellingen vormen.
Illustratie: lekke binnenband.

Opgave 4

Samenstellingen bedenken.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Met kopieerblad 8 worden de geoefende samenstellingen gerubriceerd als woorden met of zonder meervouds-n. De woorden worden in lettergrepen verdeeld opgeschreven, en met de lettergrepen aan elkaar.

• Bouwboek (activiteitengroep)

Het Bouwboek bevat twee extra woordpakketten. De woorden worden met kopieerblad 16 geoefend: eerst verdeeld in twee (woord)delen en daarna aan elkaar. Als vervolg moet met het eerste woorddeel een nieuwe samenstelling bedacht worden.

Afsluiting

Bespreek de illustraties met de hele groep. Doe hetzelfde met de woorden die een lastige betekenis hebben.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit zestien zinnen met een dicteewoord. Alle woorden komen uit het basispakket. Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de leerlingen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in twee klankgroepen en schrijf het woord in twee delen op (maar deze wel aan elkaar!).

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 39

Controledictee 80

Instructie

Geef de leerlingen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets bent vergeten.

	schrijf op
1 In het gras groeit een paddestoel.	paddestoel
2 Ik zoek het op in een woordenboek.	woordenboek
3 Deze kippensoep smaakt lekker.	kippensoep
4 De rozenstruik wordt gesnoeid.	rozenstruik
5 Ik kijk door een verrekijker.	verrekijker
6 De reddingsboot ligt aan de kade.	reddingsboot
7 Die fiets is mijn eigendom.	eigendom
8 Ik zet een zonnebril op.	zonnebril
9 De brievenbus wordt leeggemaakt.	brievenbus
10 Op tafel ligt een eierdop.	eierdop
11 Daar hangt een spinnenweb.	spinnenweb
12 Hier liggen allerlei boeken.	allerlei
13 Deze zonnebloem groeit hard.	zonnebloem
14 In jouw schrift zit een ezelsoor.	ezelsoor
15 De prullenbak is bijna vol.	prullenbak
16 In mijn kamer staat een klerenkast.	klerenkast

Score

Voldoende: 12 of meer woorden goed.

Introductie steltaak

Een jongen en een hond rennen hard in de richting van een vijver. Ze worden achtervolgd door een zwerm wespen. De jongen heeft een stok in zijn handen.

Bespreek alleen de tekening. Deze toont het tweede deel van de kern van het verhaal. De desbetreffende alinea kan zo beschreven worden. Laat de leerlingen het verder zelf uitzoeken. Ze moeten deze taak nu allemaal zelfstandig aankunnen.

Afsluiting

Bespreek de ervaringen van de leerlingen. Wat was er moeilijk? Hoever is iedereen gekomen? Welke leerlingen kunnen de volgende les al aan de tweede steltaak beginnen?

Introductie

Het dictee was lastig omdat elk woord twee of meer spellingaspecten bevatte. Nagenoeg alle spellingregels kwamen voor. Laat de leerlingen het regelblad (kopieerblad 20) raadplegen bij het verbeteren van de fouten. Bij het coderen van de fouten kunnen ze dan meteen het nummer van de spellingregel vermelden bij de regelfouten.

Vertel welke woorden iedereen goed had, en welk woord het meest fout is geschreven. Geef aan hoe er geoefend gaat worden en waar de fout geschreven woorden achter in het Bouwschrift genoteerd moeten worden.

Na het oefenen gaan alle leerlingen verder met steltaak 1 of gaan ze beginnen aan steltaak 2.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 40*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De leerlingen coderen en verbeteren hun woorden op het dicteeschema. Ze oefenen de woorden door ze in lettergrepen verdeeld op te schrijven. De foute letter of lettergreep wordt gekleurd of onderstreept. Bij elk fout woord worden twee woorden bedacht of gezocht met hetzelfde spellingprobleem.

• Begeleid oefenen

U laat de leerlingen met een onvoldoende dicteescore oefenen onder uw toezicht, op de hierboven omschreven wijze. U kunt ze dan helpen met de foutencodering en ook de gemaakte fouten individueel bespreken.

Afsluiting

Laat twee leerlingen hun netversie van stelopdracht 1 voorlezen. Let daarbij op de samenhang tussen de titel en het verhaal.

Inleiding

Les 41, 42 en 43 zijn bestemd voor herhaling en toetsing en eventueel speciale leerhulp naar aanleiding van een foutenanalyse. De volgorde is:

les 41: herhaling en keuzeactiviteiten

les 42: toetsing en keuzeactiviteiten

les 43: speciale spellinghulp en keuzeactiviteiten

Voor speciale spellinghulp is één les gereserveerd. Uit de toets kan blijken dat u voor een enkele leerling meer tijd nodig heeft. In dat geval kunt u de speciale spellinghulp aanbieden tijdens het werken aan Blok 11. Dat houdt in dat u na deze drie afsluitende lessen in ieder geval aan dit volgende blok kunt beginnen.

Les 41 Herhaling en keuzeactiviteiten

Materiaal

- Bouwschrift
- Woordkaartjes
- Kopieerblad 21 Keuzeactiviteiten

Lesverloop

Alle leerlingen gaan nog een keer de moeilijke woorden oefenen die ze achter in het Bouwschrift hebben opgeschreven. Ze doen dit met behulp van inprenting. Ze oefenen door de woorden op kaartjes te schrijven. Daarbij kleuren ze de lastige letter(s) rood. Na het oefenen nemen ze elkaar een luisterdictee af, door de woorden op de kaartjes voor te lezen. Voor dit dictee geldt de volgende instructie:

- 1 Luister naar het woord.
- 2 Kijk naar het woord in je hoofd.
- 3 Schrijf het woord op.

Bij voorkeur laat u het tweetal dat samen oefent, ook samen het geschrevene nakijken. De leerlingen mogen de woorden die goed geschreven zijn in hun Bouwschrift kleuren of onderstrepen met kleurpotlood. De leerlingen die hiermee klaar zijn (of die geen woorden hoefden te oefenen) gaan verder met een keuzeactiviteit. Daarvoor kunnen ze kiezen uit de schrijfp opdrachten in het Bouwboek of uit de verhaaltjes van kopieerblad 21. De leerlingen uit de instructiegroep zijn waarschijnlijk nog niet of slechts incidenteel aan de opdrachten uit het Bouwboek toegekomen. Ook de taalvaardige leerlingen zullen een aantal opdrachten nog niet gemaakt hebben. Op kopieerblad 21 treft u vier extra tekeningen aan waarmee de leerlingen een verhaal kunnen bedenken en schrijven.

Les 42 Toetsing en keuzeactiviteiten

Materiaal

- ISO-toets 10
- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bijlage 28 Foutenanalyseschema
- Kopieerblad 21 Keuzeactiviteiten

Lesverloop

ISO-toets 10 is genormeerd voor afname na ± 40 didactische maanden (dl = 40). In het basisonderwijs zal dat ongeveer juni, groep 6 zijn. Onder de toets kunt u zien welke instructieaspecten zijn opgenomen en hoe vaak ze in het dictee voorkomen.

U moet de toets zo snel mogelijk nakijken, omdat de vervolgactiviteiten in les 43 afhangen van de toetsresultaten.

Na de toets gaan alle leerlingen aan het werk met een keuzeactiviteit of met het inhalen van een schrijfpdracht.

ISO-toets 10 juni, groep 6 (dl = 40)

Instructie

We gaan een woorddictee maken. Het gaat zo:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of kolom 2. Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'gezien' hebt, en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets bent vergeten.

1 Ik kan geen lucifers vinden.	schrijf op
lucifers
2 Vergeet je paraplu niet.	paraplu
3 Dit is een geweldige prestatie.	prestatie
4 Ik vind die film fantastisch.	fantastisch
5 De machine maakt veel herrie.	machine
6 Ik moet dit medicijn innemen.	medicijn
7 De zwaluwen vliegen heel hoog.	zwaluwen
8 Het duurde maar tien seconden.	seconden
9 We moeten de bagage nog ophalen.	bagage
10 Ik heb mijn fouten al verbeterd.	verbeterd
11 Europa is een werelddeel.	Europa
12 De treinen kwamen tegelijk aan.	tegelijk
13 Ik heb twee agenda's gekregen.	agenda's
14 Deze sommen zijn niet makkelijk.	makkelijk
15 Dit is nogal logisch.	logisch
16 Er is hier niets te beleven.	beleven
17 Hij is directeur van onze school.	directeur
18 De regering is afgetreden.	regering
19 Ik vind dat heel vervelend.	vervelend
20 Ik heb 's ochtends geen tijd.	's ochtends
21 Dit horloge staat stil.	horloge
22 Ik haal koffie uit de automaat.	automaat
23 Het kippenhok staat in de tuin.	kippenhok
24 Dat is de deur van de leeuwenkooi.	leeuwenkooi
25 De meerderheid is het ermee eens.	meerderheid

Normering

goed:	23-25 woorden
voldoende:	19-22 woorden
twijfelachtig:	16-18 woorden
onvoldoende:	00-15 woorden

Opgenomen instructieaspecten

ng, nk:	1
eer, oor, eur:	4
aai, ooi, oei:	1
uw, eeuw, ieuw:	2
isch, heid:	3
ti(e)/sie/, ge/zje/:	3
eindklinker, 's:	4
eind-b/p/, -d/t/:	4
voorvoegsels:	5
ig, lijk:	1
samenstellingen:	4
leenwoorden met a:	2
lange klinker:	14
korte klinker:	2
tekenafspraken: (ei/ij/, au/ou/, i/ie/, ch/g/, c/s/, ch/sj/)	10

Les 43 Speciale spellinghulp en keuzeactiviteiten

Materiaal

- Kopieerblad 17 Speciale leerhulp
- Kopieerblad 21 Keuzeactiviteiten

Lesverloop

De nagekeken toets en de daaruit volgende foutenanalyse leiden tot een aantal vervolgactiviteiten.

Leerlingen die **voldoende** of **goed** scoren, hoeven alleen de woorden te oefenen die ze fout hadden. Daarna nemen ze zichzelf een dictee af (instructie: lees het woord, bedek het, 'kijk in je hoofd', schrijf het woord op, controleer het). Vervolgens gaan deze leerlingen verder met een keuzeactiviteit.

Voor leerlingen die **twijfelachtig** scoren, is de vervolgactiviteit afhankelijk van de gemaakte fouten. Met een foutenanalyse heeft u gekeken of het om verspreide fouten (verschillende soorten fouten) of om specifieke fouten (overeenkomstige fouten) gaat. Verspreide fouten wijzen op automatiseringsproblemen. U kunt deze leerlingen de woorden laten oefenen met behulp van de al eerder beschreven visuele inprenting. Voor de specifieke fouten wordt hieronder beschreven wat voor speciale spellinghulp u kunt geven.

Bij leerlingen die **onvoldoende** scoren, gebruikt u de foutenanalyse om te ontdekken welke specifieke fouten ze maken. Voor die leerlingen vult u het overzicht in (kopieerblad 17) en organiseert u aanvullende instructie en oefening. Daarna kunt u ook voor deze leerlingen speciale activiteiten uitkiezen.

Speciale spellinghulp

• Analyse/weergavefouten

Deze luisterfouten ontstaan als gevolg van of een onjuiste klankanalyse of een onjuiste verlettering van de afzonderlijke klanken in de goede volgorde (klankpositie). Deze fouten mogen nu niet meer voorkomen. Als een leerling zo'n fout toch maakt, kunt u het beste het desbetreffende woord laten inprenten.

• Klank-tekenkoppelingsfouten

Klank-letterfouten

Deze fouten mogen nu niet meer voorkomen. De leerlingen oefenen door het inprenten van de woorden, gericht op het ontstaan van woordbeeld. Het inprenten kunt u het beste laten doen met behulp van woordkaartjes waarop de woorden worden geschreven. De lastige letter(s) wordt rood gekleurd. U kunt ook ruitjespapier gebruiken, waarbij elke letter in een vakje komt te staan. Daarna wordt het vakje met de lastige letter omlijnd met kleurpotlood.

Lettervormfouten

Letteromkeringen als b-d en oe-eo mogen nu niet meer voorkomen. Wanneer een leerling deze fouten toch nog maakt, is het belangrijk daar in de klas niet verder op in te gaan. Dit moet opgelost worden met individuele hulp buiten de klas.

• Klankgroepfouten

De klankgroepen eer, oor en eur, aai, ooi en oei, uw, eeuw en ieuw, tie en ti, isch, heid en ge, gie komen nu voor in drielettergrepen en samengestelde woorden. Belangrijk daarbij is dat de leerlingen loskomen van de klankvorm en zich steeds het woordbeeld voorstellen. Laat de woorden oefenen door de lettergroep met een kleur van een kader te voorzien (**Eur**opa). Vervolgens oefenen de leerlingen de woorden door een luisterdictee (in een tweetal of met behulp van een cassette recorder).

• Redeneerfouten: eindklinker

(Zie kopieerblad 20.)

Herhaal de geleerde spellingregel. Laat de leerling de regel op een blaadje zetten. Daarna moet hij of zij daar zelf woorden bij zoeken.

• Redeneerfouten: eind-d/t

(Zie kopieerblad 20.)

Herhaal de geleerde spellingregel. Laat de leerling de regel naschrijven op een blaadje. Daarna moet hij of zij daar woorden bij zoeken die volgens de regel met een d worden geschreven.

• Redeneerfouten: samengestelde woorden

(Zie kopieerblad 20.)

Laat de fout geschreven woorden in twee delen schrijven met een verbindingsteken en daarna met de woorddelen aan elkaar. De laatste letter van het eerste deel en de eerste letter van het tweede deel wor-

den met een kleur verbonden.

Let wel: een samengestelde woordfout heeft alleen betrekking op het correct aaneenschrijven van de afzonderlijke woorden. Alle andere soorten fouten (bijvoorbeeld ei-ij) vallen onder een andere categorie!

- **Redeneerfouten: de onbeklemtoonde klankgroep**

De onbeklemtoonde eindklankgroep

Wijs de leerlingen op het klankverschil tussen de beklemtoonde u en e, en de doffe /u/ die geschreven wordt als e, ig oflijk. Leg de nadruk op het verschil in klemtoon. De leerlingen oefenen steeds door de woorden in lettergrepen verdeeld op te schrijven. Daarbij voorzien ze de doffe klank van een kleur (kopieerblad 18).

Oefen ten slotte de fout geschreven woorden ook altijd nog door inprenting. De leerlingen kunnen soms te veel blijven hangen aan de klankvorm van het woord. Het benadrukken van het woordbeeld helpt dit probleem te voorkomen.

De onbeklemtoonde beginklankgroep

Op de manier zoals hierboven is omschreven, bespreekt u zo nodig ook woorden met voorvoegsels, en plaatst deze op een stemtrap (kopieerblad 18). Maar in feite mogen deze fouten niet meer gemaakt worden. Wanneer de leerlingen namelijk de voorvoegsels bij tweelettergrepige woorden beheersen, mag dit ook geen problemen opleveren bij drielettergrepige woorden. Wanneer dit wel zo is, zullen deze fouten ook nog bij tweelettergrepige woorden gemaakt worden. Dan moet eerst op dit woordniveau geoefend worden.

De onbeklemtoonde a

De leenwoorden met een a in de eerste lettergreep leveren waarschijnlijk geen problemen meer op. Wanneer de leerlingen hiermee toch fouten maken, dan moet u de gemaakte fout bespreken. Verder moeten deze woorden gewoon op woordbeeld worden ingeprent.

- **Redeneerfouten: de lange klinker**

Laat de leerlingen regel 5 op een blaadje schrijven en daar zelf of in tweetallen woorden bij zoeken en schrijven. Ze schrijven deze woorden in lettergrepen verdeeld op, zodat de open lettergreep goed opvalt. U bespreekt daarna met de leerlingen of de gevonden woorden van het goede woordtype zijn (lange klinker en open lettergreep). Daarna oefent u met de leerlingen deze woorden (en de woorden uit het dictee!) met behulp van kopieerblad 19.

- **Redeneerfouten: de korte klinker**

Laat de leerlingen regel 6 op een blaadje schrijven en daar zelf of in tweetallen woorden bij zoeken en schrijven. Daarbij schrijven ze elk woord verdeeld in lettergrepen op, zodat de medeklinker die de lettergreep moet afsluiten, goed te zien is. Laat ze daarna bij deze woorden rijmwoorden bedenken met dezelfde

korte klinker.

Als ze er veel problemen mee hebben, gebruik dan kopieerblad 19. Daarbij kunnen de leerlingen door analogie en rijmen woordrijen samenstellen, zodat de meest voorkomende woorden met korte klinker regelmatig geoefend en ingeprent kunnen worden. Ook hier schrijven ze de woorden steeds in lettergrepen verdeeld op.

- **Afspraakfouten**

(Zie kopieerblad 20.)

De leerlingen hebben algemene afspraken geleerd over de sch en ch. Herhaal deze afspraken en laat de onjuist geschreven woorden inprenten.

Voor de ei-, au- en i-woorden zijn geen algemene afspraken te maken. Elk woord staat op zich en wordt op grond van een woordspecifieke afspraak geschreven. Wijs ze er wel op dat ze bij twijfel moeten kiezen voor de 'gewone' ij en ou. Voor de ie geldt als geheugensteun dat eenlettergrepige woorden altijd met ie geschreven worden, en dat deze ie behouden blijft in het tweelettergrepige woord. Voor de c = s, c = k en ch = sj zijn zelfs dit soort geheugensteuntjes niet voorhanden.

Laat de leerlingen deze woorden oefenen op ruitjespapier door de woorden na te schrijven en de lastige letters te kleuren. Laat ze daarbij proberen met behulp van de woordbetekenis hun eigen ezelsbruggetjes te bedenken.

- **Uitvoeringsfouten**

Fouten die ontstaan als gevolg van een onduidelijk schrift vormen geen spelling- maar een schrijfprobleem. Oefen ze ook als zodanig en kijk vooral naar de pengreep.

- **Uitspraakfouten**

Bij fouten die zijn terug te voeren op een onjuiste of onzorgvuldige uitspraak kunt u het beste oefenen door inprenting van de desbetreffende woorden. Dit geldt met name voor problemen als gevolg van streektaalvarianten. De leerlingen die deze fouten maken, moeten leren de door henzelf gesproken klankvorm te koppelen aan een vast woordbeeld. (Ze mogen hun klankvorm dus niet op het gehoor schrijven! Daar ontstaan de problemen door.)